

KLİNİK SOSYAL HİZMETİN VOSVIEWER İLE BİBLİYOMETRİK ANALİZİ

İhsan KUTLU*

Öz

Bu çalışmada klinik sosyal hizmetin bibliyometrik analiz tekniğiyle incelenmesi amaçlanmıştır. Bu amaçla Web of Science veri tabanında "clinical social work" kavramı SSCI, SCI-E ve AHCI indekslerinde taranarak sosyal hizmet kategorisi altındaki çalışmalara ulaşılmıştır. Makale formatında toplam 423 eser bulgulanmış olup çalışmaların künye bilgileri dışa aktarılacak Notepad++ programında düzenlenmiş ve analize hazırlanmıştır. Ardından bibliyometrik haritalama amacıyla VOSViewer programı kullanılarak ağ haritaları oluşturulmuştur. Ulaşılan en eski çalışma 1976 yılına aittir ve son yıllarda konuyla ilgili yayın sayısında artış olmuştur. En fazla esere sahip yazar Lee Eunjung (11); kurum Smith College (23); ülke ABD (283) olmuştur. En sık kullanılan anahtar kelimeler "clinical social work" kelimesinin 103; "mental health" kelimesinin 22 ve "social work education" 16 kez tekrar etmiştir. En çok atıf alan yazar M. Bogo (255); eser Bogo'nun 2015 yılındaki çalışması (167) ve dergi Clinical Social Work Journal (1955) olmuştur. Oxhandler'in 2015 ve 2017 yıllarındaki çalışmaları en yüksek kaynakça eşleşmesine sahip eserler olmuştur. çalışmalarda sıklıkla başvurulanan eserin ise Stern (1985) olduğu tespit edilmiştir. Birlikte alıntılanmada ulaşılan en eski kaynak ise M. Richmond'un 1917 tarihli Social Diagnosis (Sosyal Teşhis) çalışmasıdır. Sonuç itibarıyla klinik sosyal hizmetle ilgili yayınların son yıllarda yükselen bir trende sahip olduğu, çalışma bulgularının araştırmacılara kaynak kullanımı, iş birliği girişimleri, dergi ve konu seçimi gibi konularda rehberlik edebileceği öngörülmüştür. Araştırmacılara klinik sosyal hizmetle ilgili ulusal ve uluslararası farklı veri tabanlarında yapması tavsiye edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Klinik sosyal hizmet, Sosyal hizmet, Bibliyometrik analiz, VOSViewer, Web of Science.

Bibliometric Analysis of Clinical Social Work with VOSViewer

Abstract

The aim of this study was to examine clinical social work using bibliometric techniques. To this end, studies under the category of social work were retrieved by searching for the term 'clinical social work' in the SSCI, SCI-E and AHCI indexes of the Web of Science database. A total of 423 articles were found and the bibliographic details of these studies were exported, organised in Notepad++ and prepared for analysis. Subsequently, network maps were created using the VOSViewer program for bibliometric mapping purposes. The earliest study identified dates back to 1976 and the number of publications on the subject has increased in recent years. The most prolific author was Lee Eunjung with 11 papers, the leading institution was Smith College with 23 papers, and the United States led with 283 papers. The most frequently used keywords were "clinical social work" (100 times), "mental health" (22 times) and "social work education" (16 times). The most cited author was M. Bogo (255 citations), the most cited paper was Bogo's 2015 study (167 citations), and the most cited journal was Clinical Social Work Journal (1955 citations). Oxhandler's 2015 and 2017 studies were the works with the highest bibliographic coupling, and the most frequently cited work in the studies was determined to be Stern (1985). The oldest source in the co-citation analysis was M. Richmond's 1917 study, Social Diagnosis. In conclusion, it is expected that publications related to clinical social work have been on an upward trend in recent years, and the findings of this study may serve as a guide for researchers in terms of resource utilisation, collaborative initiatives, and journal and topic selection. Researchers were advised to search different national and international databases related to clinical social work.

Keywords: Clinical social work, Social work, Bibliometric analysis, VOSViewer, Web of Science.

* Dr. Öğr. Üyesi, Sakarya Üniversitesi, Sosyal Hizmet Bölümü, Toplumsal Gelişme ve Sosyal Politika Anabilim Dalı, ikutlu@sakarya.edu.tr, <https://orcid.org/0000-0002-5668-3491>

1. Giriş

Sosyal hizmet hem bir meslek hem de bir bilimsel alanın adıdır. Sosyal hizmet meslek olarak uygulama temellidir ve diğer yandan akademik bir disiplindir. Pozitif sosyal değişimin gerçekleşmesi, sosyal uyumun sağlanması, insanların güçlendirilmesi ve özgürleşmesi sosyal hizmet tarafından desteklenmektedir (Global Definition of Social Work, 2014). Sosyal refah ve sosyal adaletin tesis ve temini misyonuyla ve bilgi, beceri ve değer temelleriyle hareket eden sosyal hizmet birey, grup ve toplumun iyilik halinin artırılmasını, sosyal işlevselliklerinin gerçekleştirilmesini ve insanları özgürleştirmeyi hedeflemektedir (Genç & Aynacı, 2022, s. 66). Tanımı bu şekilde yapılmış olan sosyal hizmetin anlaşılacağı üzere oldukça geniş bir kapsama alanı bulunmaktadır.

Sosyal hizmetin faaliyet alanları mikro, mezo ve makro düzeylerde belirginleşir. Mikro düzeyde bireye ve bireyin yakın ilişkilerine odaklanılır. Bu düzeyde “kişiler arası yardım, doğrudan uygulama ve klinik uygulama” sıkça kullanılır. Mezo seviyedeki uygulamalarda kişiye aile ilişkilerinden daha az yakınlık içeren akranlar veya organizasyonlarla ilişkilere odaklanılır. Makro uygulamalarda ise devlet, toplum gibi daha büyük ölçekte çalışmalar yürütülür (Sheafor & Horejsi, 2014, ss. 28-29).

Sosyal hizmetin bu uygulamalarını hayata geçirebilmek için sosyal hizmet uzmanı olmak gerekir ve profesyonel sosyal hizmet uygulayıcısı olabilmek için lisans eğitimi gerekmektedir. Bu eğitim kapsamında öğrenciler pek çok kuram ve yaklaşıma dair bilgi edinir. Ancak mevcut eğitimler tüm kuramlara ve yaklaşımlara dair bir yetkinlik kazandırmamaktadır. Örneğin Amerika Birleşik Devletleri’ndeki eğitim uygulaması lisans düzeyinde genelci sosyal hizmete göre yapılandırılmıştır. Genelci sosyal hizmetle mikrodan makroya tüm düzeylerde problem çözme becerisi kazandırabilmeye odaklıdır. Bunun yanında yüksek lisans programlarıyla öğrencilere uzmanlıklar kazandırılmaktadır. Aile terapisi, yönetim, klinik sosyal hizmet bu uzmanlık alanlarından birkaçını oluşturmaktadır (Zastrow, 2013, ss. 7-9).

Bu çalışmanın amacı sosyal hizmet içerisinde klinik sosyal hizmet alanıyla ilgili çalışmaların bibliyometrik analizle inceleyerek bu alanın entelektüel ve sosyal yapısının, üretkenlik performanslarının ortaya konulmasıdır. Yapılan incelemede bibliyometrik analizlerin sosyal hizmet alanında çeşitli konularda hazırlanmış olan çalışmalarda kullanılmış olduğu görülmüştür. Sosyal hizmet alanında örnek olarak Aynacı’nın (2024)’te “evsiz” kavramını; Duru’nun (2024)’te Covid-19’un sosyal hizmet alanındaki çalışmalardaki durumunu; Unaldi’nin (2024)’te çocuk istismarını bibliyometrik analiz tekniğini kullanarak araştırmalar yapmış olduğu bilgisine ulaşılmıştır. Fakat klinik sosyal hizmet konusuyla ilgili bir çalışma tespit edilememiştir.

Yukarıda belirtilen amaç çerçevesinde klinik sosyal hizmet konusunda yıllara göre yayın sayılarının ne olduğu; yazarların, kurumların, ülkelerin yazarlık performanslarının ve ilişkilerinin nasıl şekillendiği; çalışmalarda kullanılan anahtar kelimelerin sayısı, ilişkiselliği ve kullanım güncelliği; yazar, eser ve dergilerin atıf performansları ve aralarındaki ilişkilerin nasıl gerçekleştiği; eserlerin ne şekilde bibliyografik eşleşmeye sahip olduğu; referans olarak kullanılan kaynaklar ve yazarların nasıl bir ortak alıntılanma ilişkisi içerisinde olduğu sorularına yanıt aranmıştır.

1.1. Kavramsal Çerçeve

“Klinik sosyal hizmet, sosyal hizmetin ruh sağlığı alanındaki uygulama alanı olarak öne çıkmaktadır” (Zubaroglu Yanardağ & Özmete, 2017, s. 204) ve “klinik sosyal hizmet uzmanları, ruh sağlığı alanında önde gelen profesyonellerden biridir” (Sands & Gellis, 2023, s. 11). Ulusal Sosyal Çalışmacılar Birliği (NASW [National Association of Social Workers] – (ABD), 2025) klinik sosyal hizmetin uzmanlaşmış bir uygulama alanı olduğunu kabul eder. Bu alanda; akıl hastalıkları, diğer

duygusal ve davranışsal rahatsızlıklara odaklanılarak değerlendirme, teşhis, tedavi ve önleme çalışmaları yapılır. Birey, grup ve aile terapisi sıkça kullanılan tedavi yöntemleridir. Klinik sosyal hizmet psikoterapi ve kişinin çevresiyle ilişkisinde bütüncül bir yaklaşımı merkeze alır. Kişinin çevresiyle ilişkisi danışanın tedavi planlamasında gerekli bir noktadır (NASW, 2005, s. 7). Klinik sosyal hizmet uzmanının uygulamaları için sosyal bağlam önemlidir (Ünlü, 2023, s. 14). Gerçekleştirilen uygulamalarda “bireyin ailesi, sosyal sistemleri ve toplumla etkileşimde bulunan problemlere müdahale edilerek müracaatçının psikososyal işlevselliği” temin edilmeye çalışılır (Çalık Var & Akın Altıncı, 2023, s. 4).

Klinik uygulama; “mikro uygulama, doğrudan uygulama, birey ve ailelerle sosyal hizmet” terimleriyle karşılık bulmuştur. Bu alandaki uzmanların danışmanlık ve terapistlik başta olmak üzere “hizmetler için aracı olma (broker of services), vaka yöneticiliği, eğiticilik, arabuluculuk ve savunuculuk” rolleri bulunmaktadır. Klinik alanda çalışanlar çocuk hizmetleri, aile hizmetleri, ruh sağlığı hizmetleri, okullar, bağımsız klinikler gibi çeşitli yerlerde görev almaktadır (Zubaroglu Yanardağ & Özmete, 2017, s. 208). Klinik sosyal hizmetin “psikososyal sorunlarla mücadele etmek, krizleri yönetmek, aile içi dinamikleri desteklemek ve hastalıkların neden olduğu stresle başa çıkmak” şeklinde amaçları bulunmaktadır (Karaağaç, 2023, s. 21). Klinik sosyal hizmet; bu alanın kendileri için çalıştığı hedef grupların kapsamı, hakkında bilgi sahibi olduğu teoriler, yaptığı psikososyal değerlendirmeler ve psikoterapötik müdahaleler, sahip olduğu bilgiler ve geniş bakış açısı, psikolojik ve kişisel alanların yanı sıra sosyal çevreye yaptığı vurgu ve müdahalelerle tanımlanabilir ve bu tanım genel bir terim olarak doğrudan sosyal hizmet uygulamasını kapsar niteliktedir (Sands & Gellis, 2023).

Klinik sosyal hizmet alanındaki uzmanların; “depresyon, anksiyete, çift ve aile/çocuk ilişkilerindeki güçlükler, çocuk ihmal ve istismarı ile çevresel ve sosyal stres nedenlerini oluşturan faktörlerin varlığı (yoksulluk, sosyal desteğin azlığı, baskının çeşitli türleri) gibi problemlerle karşılaşmakta oldukları görülmektedir” (Zubaroglu Yanardağ & Özmete, 2017, s. 208). Buradan anlaşılacağı üzere klinik sosyal hizmette uzmanların farklı alanlarda bilgi sahibi olması gerekliliği vardır. Simpson vd. (2007) klinik sosyal hizmette çocuk, ergen ve yetişkinlerin biyopsikososyal işlevselliğine etkisi odağında temel olarak kişilerarası çatışma, aile işlevsizliği ve kötü çevre; travma; ölüm, kayıp ve yas; fiziksel işlev bozukluğu ve tıbbi hastalıklar; psikopatolojinin çeşitli dinamikleri ve etiyolojileri; madde kullanımı; yoksulluk ve önyargı dâhil olacak şekilde çevresel stresörler hakkında bilgi sahibi olunması gerektiğini dile getirmiştir. Bununla birlikte klinik alanındaki sosyal hizmet uzmanlarının “hastalarla görüşme, raporlama, değerlendirme, analiz ve müdahale” gibi becerilere sahip olduğu ve bu alanda çalışan uzmanın sosyal hizmetin genelci ilkeleri ve planlı değişim süreci ilkelerine bağlı şekilde vaka yönetimi yaptığı belirtilmiştir (Ünlü, 2023, s. 14).

Klinik sosyal hizmet ile psikososyal destek ve terapi hizmeti sağlanmaktadır. Ancak bu uygulamaların belirli bir mesleki zeminde gerçekleşmesi gerekir (Karaağaç, 2023, s. 25). NASW (2005, s. 8) klinik sosyal hizmet uzmanlarının klinik ortamlarda kendilerine rehberlik etmek üzere birtakım standartlar belirlemiştir. Bu standartlar; klinik sosyal hizmet uzmanının verdiği hizmetin kalitesini koruma ve geliştirme, sosyal hizmet uzmanı için klinik uygulamalarını izleme ve değerlendirmesinde kendisine profesyonel beklenti oluşturma, klinik sosyal hizmet uzmanlarına sorumlu, profesyonel davranışları değerlendirmeleri için bir çerçeve sağlama, müracaatçıları, resmi düzenleyicileri ve diğer paydaşları mesleki standartlar hakkında bilgilendirme amacını taşımaktadır.

Sosyal hizmet uygulamasında klinik sosyal hizmet için 12 standart belirtilmiştir: Etik ve Değerler; Uzmanlaşmış Uygulama Becerileri ve Müdahale; Yönlendirmeler; Müracaatçılara Erişebilirlik; Gizlilik ve Mahremiyet; Süpervizyon ve Danışma; Profesyonel Çevre ve Prosedürler; Dokümantasyon; Bağımsız Uygulama; Kültürel Yeterlilik; Mesleki Gelişim; Teknoloji (NASW, 2005, ss. 4-5). Klinik sosyal hizmet uygulayıcıları için bu standartlar meslek elemanlarının ihtiyaçlarından

müdahale planlarına ve müracaatçılara destek sağlamaya kadar geniş bir rehberlik içeriğine sahiptir (Karaağaç, 2023, s. 26).

Klinik sosyal hizmetin sosyal hizmet alanı içerisindeki yeri tartışma konusu da olmuştur. Tıbbi sosyal hizmet ve psikiyatrik sosyal hizmet alanları zaman zaman klinik sosyal hizmetle iç içe ya da alt alta gelecek şekilde değerlendirilmiştir (Erdem, 2024). Bu kavramlardan tıbbi sosyal hizmet Tıbbi Sosyal Hizmet Uygulama Yönergesi'ne (2011) göre "ayakta ya da yatarak tedavi gören hastaların tıbbi tedaviden etkili bir şekilde yararlanması, sosyal sağlığının korunması ve geliştirilmesi, tedavi sürecinde hastanın ailesi ve çevresi ile ilişkilerinin düzenlenmesi, tedavi sürecini etkileyen psiko-sosyal ve sosyo-ekonomik sorunlarının zamanında çözümlenerek sosyal işlevselliğini yeniden kazanması amacıyla yürütülen sosyal hizmet uygulaması" olarak tanımlanmıştır. Psikiyatrik sosyal hizmet ise ruh sağlığı ve ruhsal hastalıklar alanında kişilerin psikososyal iyilik halini artırma hedefindeki sosyal hizmet uygulamalarını kapsamaktadır (Akçay, 2021). Bu alanda çalışan meslek elemanı olarak psikiyatrik sosyal hizmet uzmanının kim olduğu üzerinden bir değerlendirme yapılırsa özellikle ruhsal veya duygusal yönden sorun yaşayan kişiler ve aileleri için hem tanı ve tedavide etkili olan sosyal belirtileri tanımlamada hem de bu kişilerin ihtiyaçlarının belirlenmesinde ve psikososyal uyumlarının geliştirilmesinde aktif rol oynayan kişilerden bahsedilmektedir (Tuncay, 2022).

Yapılan tanımlamalarda klinik sosyal hizmetin tanım ve kapsamının psikiyatrik sosyal hizmet ile kesiştiği; birey, aile ve grupların psikososyal işlev bozuklukları, mevcut veya olası sorunlarıyla ilgilendiği; "ruhsal ve duygusal bozuklukların giderilmesi ve tedavilerinde teşhis, tedavi, değerlendirme, psikoterapi ve danışmanlığı içeren terapötik bir mesleki müdahalenin gerçekleştirildiği; bu aşamalarda da çevresi içinde birey yaklaşımı göz önüne alınarak bütüncül bir yaklaşıma odaklanıldığı görülmektedir". Klinik sosyal hizmet mikro düzeyde bireye müdahale çalışmalarıyla başlamış, zaman içerisinde psikiyatrik sosyal hizmetin alt alanı olarak değerlendirilerek bu alan klinik sosyal hizmetin temeli olarak ele alınmıştır. Vaka çalışmaları açısından değerlendirildiğinde Jane Addams'a uzanan bir tarihsel süreçten bahsetmek mümkün olmakla birlikte sosyal hizmetin kurucularından sayılan Mary Richmond'un 1917 tarihli Sosyal Teşhis (Social Diagnosis) çalışması klinik sosyal hizmetin temel metinlerinden biri olarak kabul edilmektedir. Richmond "insan sorunlarını anlamak için bireyin çevresinin önemine ve bireyin sosyal işlevselliğine" dikkat çekmiştir. Bununla birlikte Richmond yardım sürecinin profesyonellik gerektirdiğini de vurgulamıştır (Ünlü, 2023, ss. 5-6).

Klinik sosyal hizmetin tıbbi ve psikiyatrik sosyal hizmetten ayrıştığı belli noktalar vardır. Bunlardan biri genelci sosyal hizmetin temel müdahale yaklaşımının ötesinde klinik sosyal hizmetin uzmanlaşmaya dayalı olmasıdır. Bu uzmanlaşma ruh sağlığı alanında eğitilmiş olmayı ve terapi ve danışmanlığı içerecek şekilde klinik müdahaleyle kişilerin sorunlarını çözmeyi içermektedir. İşlevsel açıdan farklılıkta ise genelci sosyal hizmette müracaatçıların temel düzeyde baş etme kapasitelerinin geliştirilmesi varken; klinik sosyal hizmette ruh sağlığı ile ilgili sorun yaşayan müracaatçılara derinlemesine müdahale yapılmaktadır. Son olarak klinik sosyal hizmetin sosyal işlevsellikten daha çok ruhsal işlevselliğe odaklandığını söylemek mümkündür (Erdem, 2024).

Klinik sosyal hizmetin Amerika, İngiltere, Kanada, Almanya gibi ülkelerdeki uygulamalarla temellerinin atıldığı; buralardaki uygulamalarda bireyin tek olarak değil yakınları ve sosyal çevresi içerisinde değerlendirilmiş olduğu dile getirilmiştir. Klinik sosyal hizmet uzmanlarının okul, hastane, hapisane, sağlık bakım merkezi gibi çeşitli kurumlarda çalıştığı bilinmektedir (Ünlü, 2023, s. 17).

2. Yöntem

2.1. Araştırma Deseni

Bu çalışmada bibliyometrik analiz kullanılmıştır. Bu analiz herhangi bir araştırma alanının matematiksel istatistik yöntemlerle incelenmesini içerir. Bibliyometrik araştırmalarda hem eser, yazar,

ülke, anahtar kelime gibi unsurların performansları hem de ilgili alandaki entelektüel, sosyal ve kavramsal yapıyı inceleme imkânı bulunur. Bulgular da haritalandırılarak görselleştirilme imkanına sahiptir Bibliyometrik analiz esasen bir araştırma alanına ilişkin yürütülen analizdir. Ancak “meta-analiz” ve “sistematisan anlatısal literatür incelemesi”nden farklıdır. Bu analiz tekniklerinin kendilerine özgü birtakım zayıf yönleri bulunmaktadır. Araştırmacının ilgili kaynaklara manuel şekilde ulaşmasının gerekmesi, araştırmacının önyargılı olabileme ihtimali ve sınırlı sayıda kaynağa erişim bu zayıf yönler arasındadır. Öte yandan bibliyometrik analizde araştırma alanına ilişkin ulaşılması gereken veri setine kolay erişim sağlanabilmesi, bu veri setinin kapsayıcı bir özelliğe sahip olup geleneksel çalışmalardaki sınırlılığın aşılabilmesi, sunduğu imkanlarla objektif bir incelemeye fırsat vermesi bu analizin önemli avantajlarıdır (Şimşir, 2021).

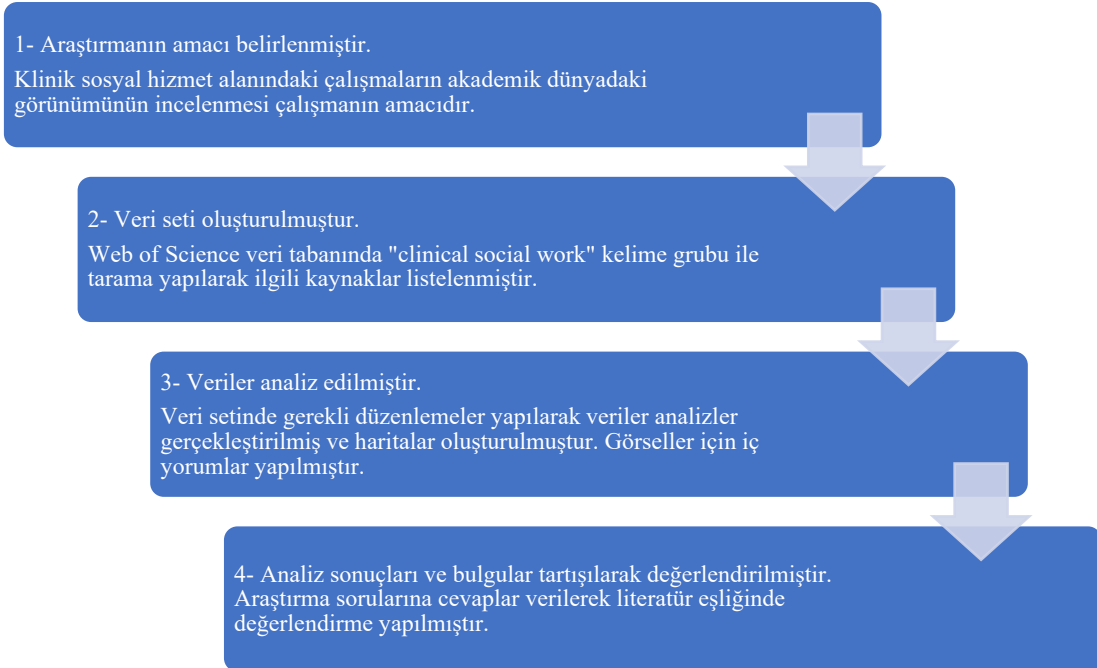
Bibliyometrik analizin belli birtakım kullanım amacı bulunmaktadır. Bir araştırma alanının entelektüel yapısının incelenmesi, alanın tarihsel gelişiminin okunabilmesi ve alandaki üretkenliğin tanımlanması gibi amaçlar bibliyometrik analizin tercih edilme nedeni olabilir (Öztürk, 2021). Bibliyometrik çalışmalar sayesinde incelenen alan, konu ya da kavrama ilişkin mevcut durum, değişim, dönüşüm ve yönelim belirlenmektedir (Aynacı, 2022).

2.2. Araştırma Süreci

Çalışmanın hazırlanmasında Öztürk’ün (2021, s. 35) şablonuna uygun şekilde aşağıdaki işlem adımları takip edilmiştir:

Şekil 1

Araştırmanın Aşamaları

2.3. Veri Setinin Oluşturulması ve Analizi

8 Şubat 2025 tarihinde yapılan tarama ile ilgili veri seti oluşturulmuştur. Herhangi bir zaman, ülke, bölge, kurum, dergi sınırı konulmadan Web of Science (WoS) veri tabanında “Topic” sekmesi işaretlenerek (Bu sekmede başlık, özet, anahtar kelimeler ve WoS’un kendi ürettiği anahtar kelimeler aramaya dahil edilir.) “clinical social work” kavramı taranmıştır. Taramada iki tırnak arası (“...”) kullanılmıştır. Bu kullanım ilgili kelime grubuyla alakalı olmayan sonuçları ortadan kaldırır ve birebir eşleşme sonuçlarını gösterir (Koç, 2021).

Bununla birlikte konu bazlı olarak gerçekleştirilen bibliyometrik araştırmalarda arama teriminin ilgili literatürü yansıtmıyor olması önemlidir (Gürler, 2021). Doğru şekilde uygulanmamış olan konu arama stratejisinin hatalı sonuçlar verebileceği bildirilmiştir (Kurutkan, 2024). Bu noktada çalışmanın klinik sosyal hizmet alanına odaklanmış olduğunun altı çizilmelidir ve “clinical social work” teiminin ilgili literatürü yansıtmıyor olduğu öngörülmüştür. Diğer bir ifadeyle klinik sosyal hizmet alanında yapılmış çalışmaları kapsayan ve ilgisiz çalışmaları dışarıda bırakan en belirgin kelime grubunun bu olduğu kabul edilmiş ve yapılan tarama ile bu alandaki çalışmalara ulaşılması planlanmıştır.

Bibliyometrik araştırmalarda arama stratejisi doğru şekilde kurgulanmış olsa da konuyla ilgili literatürün yansıtılmasında bir temsiliyet problemi oluşabileceğinden bahsedilmektedir (Öztürk vd., 2024). Belirli yılların seçilmesi veya belirli veri tabanlarının seçilmesi gibi dahil etme ve hariç tutma kriterlerinin konulmuş olması temsiliyet probleminin nedeni olabilir. Diğer yandan bibliyometrik araştırmalardaki bahsedilen sistematik işlem mantığı şeffaflığı beraberinde getirdiği gibi bu temsiliyet problemini barındırabilmektedir (Gürler, 2021). Bu noktada yürütülen tarama stratejisinin klinik sosyal hizmet alanındaki çalışmalara ulaşmak için yeterli olduğu öngörülmüştür.

Yukarıda belirtildiği gibi çalışmada veri tabanı olarak Web of Science kullanılmıştır. WoS tüm bilim alanlarından bibliyometrik analize uygun bir altyapıya sahiptir (Ellegard, 2018). Bununla birlikte WoS dünyadaki en eski ve yaygın veri tabanı olması ile kullanışlı ve tercih edilen bir veri tabanıdır. WoS'ta makale, bildiri, kitap bölümü gibi farklı türde yayınlar indekslenmektedir (Gürler, 2021). WoS'un doğrudan veri imkanına sahip olması; indirilen veri setinin paket programlarla işlenmesinde daha az hata vermesi; saygın bir akademik konumunun bulunması ve bibliyometrik araştırmalarda sıklıkla tercih ediliyor olması söz konusudur (Koç, 2021).

WoS'un birbirinden farklı indeksleri bulunmaktadır: Science Citation Index Expanded, Social Sciences Citation Index, Arts & Humanities Citation Index, Emerging Sources Citation Index, Conference Proceedings Citation Index ve Book Citation Index. Bunun yanında WoS'ta 34 binden fazla dergi taranmakta, 235 milyondan fazla kayıt incelenebilmekte, 1864'e kadar tarihlenebilen bir arşiv araştırması yapılabilmekte, 250'den fazla konu kategorisinde araştırma yapılabilmektedir (clarivate.com).

Taramada Science Citation Index Expanded (SCI-Expanded), Social Sciences Citation Index (SSCI) ve Arts & Humanities Citation Index (A&HCI)'leri kullanılmıştır. Çalışmanın sosyal hizmet odağında kalması için Web of Science kategorilerinden “Social Work” seçimi yapılmıştır. Belge türü olarak yalnızca makale (article) tipindeki belgeler araştırmaya dahil edilmiştir. Bu çalışmada bildiriler ve kitap/bölümleri gibi yayınlar çalışma kapsamı dışında tutulmuştur. Bildirilerin henüz tamamlanmamış bilgi içermesi, kitap/bölümlerinin tanımlayıcı ve tekrar edici olma özellikleri bulunmaktadır (Gürler, 2021). Yapılan tarama sonunda toplamda 423 çalışmaya ulaşılmış ve bu çalışmalar tüm künye bilgileri dahil edilerek “plain text file” formatında dışa aktarım yapılmıştır.

İndirilen “text” dosyası Notepad++ programı ile açılarak veri seti kontrol edilmiş, başlık ve anahtar kelimelerdeki satır kayması problemi giderilerek her değişken tek satırda gösterilmiştir. Analiz ve görselleştirme işlemi için VOSviewer programı kullanılarak performanslara ve haritalamaya ilişkin işlemler gerçekleştirilmiştir.

VOSviewer ağ verisine dayalı haritalar oluşturmaya ve bu haritaları incelemeye yarayan bir yazılımdır. Bu programda bilimsel yayınlar, dergiler, araştırmacılar, ülkeler ve anahtar kelimeler gibi unsurlar arasında ağ oluşturabilir (van Eck & Waltman, 2023). VOSviewer, WoS veri tabanından dışa aktarılan bibliyografik verilerle uyumlu çalışmaktadır. Bu programın görüntüleme yeteneği ortalama büyüklükte öge içeren (100 öge gibi) haritalarda kullanışlıdır. Programda ağ, katman ve yoğunluk görselleştirmesi yapılabilmektedir. Programın olumsuz bir özelliği veri düzenleme imkanının

olmamasıdır (Orhan, 2021). Ancak bu durum harici bir program ile giderilebilmektedir. Yukarıda belirtilen Notepad++ programı kullanılarak veri seti içerisinde gerekli düzenlemeler yapılmıştır. Notepad++ programı ücretsiz, birçok kod dilini destekleyen, kaynak kodu düzenleyici bir yazılımdır (<https://notepad-plus-plus.org/>).

Çalışma kapsamında gerçekleştirilen analizlerden biri performans analizi olmuştur. Performans analizi veri setindeki öğelerin sayısal özelliklerine bakarak ölçüm yapmaktadır. Yazar, dergi, ülke, kurum gibi değişkenlerin yayın ve atıflarının ölçülmesine çalışılır. Performans analizinden farklı olarak bilimsel alan haritalama işlemi de yapılan analizlerden diğeri olmuştur. Bilimsel alanın haritalanması ile değişkenler arasında nasıl bir ilişki ağı olduğu ortaya konulur. Ortak yazar analizi ile alandaki sosyal yapı, ortak kelime analizi ile kavramsal yapı ve ortak atıf ve bibliyografik eşleşme analizi ile entelektüel yapı analiz edilebilir (Öztürk, 2021).

Çalışmada kullanılan analizleri kısaca tanımlamak gerekirse ilk olarak atıf analizinin (citation analysis) atıf sayıları üzerinden eser, yazar, dergi, kurum ve ülkeleri analiz eden teknik olduğu söylenebilir. Bu analizle bir alandaki en üretken yazarları veya ülkeleri tespit etmek; bir alandaki dergilerin etkinliğini belirlemek mümkündür. Bir başka analiz olarak ortak atıf analizi (co-citation analysis) iki farklı çalışmanın bir çalışmada alıntılanma durumuna göre yapılan hesaplamayla gerçekleşir. Çalışma, yazar ve dergi üzerinden inceleme yapılabilir. Kaynakça eşleşmesi (bibliographic coupling) analizi ise “aynı çalışmaya atıfta bulunan iki makaleyi birbirine bağlar”. Ortak yazar (co-author analysis) analizi ise yazar, kurum veya ülke analiz biriminde “iki veya daha fazla yazarın bir çalışmanın üretilmesine katılımını içermektedir”. Son olarak ortak kelime analizi (co-word analysis) bir alandaki anahtar kelimelerin analizini içerir. Bu analizle bir araştırma alanındaki hâkim araştırma konularını görmek mümkün hale gelir (Koç, 2021, ss. 99-101).

Yukarıda dile getirildiği gibi VOSviewer programının üç farklı görselleştirme özelliği bulunmaktadır. Ancak çalışmada yalnızca ağ görselleştirme tekniği kullanılmıştır. Ağ görselleştirme (network visualization) öğeler arası iş birliği ve ilişkilere dair görseller sunmaktadır. Ağ görselindeki daireler dergi, yazar, anahtar kelime gibi öğeler olabilir. Bu unsurlar hangi parametreye göre ağırlıklandırma yapılarak harita oluşturulmuş ise ona göre büyüklük elde ederler (Çevik, 2021). İki daire/öge arasındaki çizgiler ise bu unsurlar arasındaki ilişkiyi gösterir. Öğeler ne kadar yakınsa ilişki de o kadar güçlüdür. Diğer taraftan ilişki ne kadar güçlüyse çizgiler de o ölçüde kalın olur (van Eck & Waltman, 2023).

2.4. Araştırma Etiği

Çalışmada açık kaynak olarak ulaşılan ikincil veriler kullanılmıştır. Bu kapsamda etik kurul iznine gerek duyulmamıştır. Çalışma, bilimsel etik kurallara uygun şekilde yürütülmüştür.

3. Bulgular

3.1. Yayınlarla İlişkin Genel Bilgiler

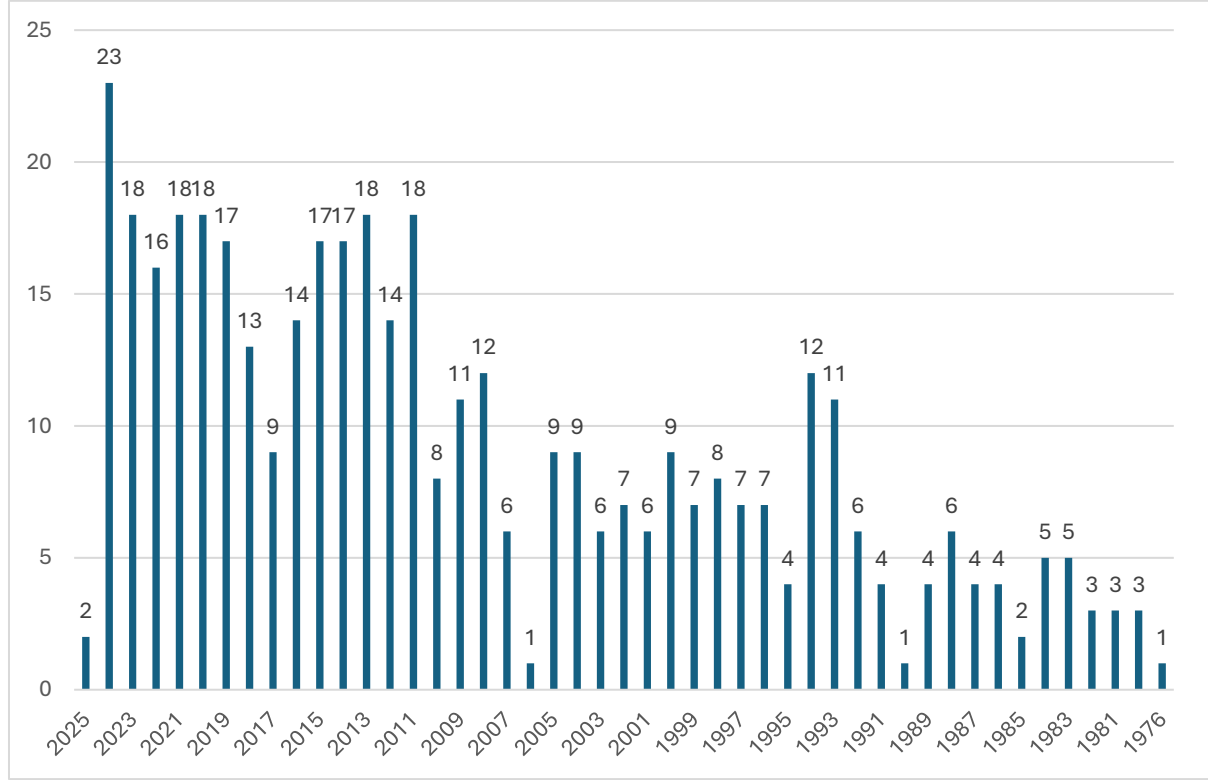
Araştırma sonucunda ulaşılan 423 çalışmanın tümü sosyal hizmet alanında iken bazı çalışmaların ortak disiplinli olduğu görülmüştür. Aile çalışmaları (26), eğitim araştırmaları (21), kadın çalışmaları (4), psikoloji-sosyal (4), kamu yönetimi (2), çevresel mesleki sağlık (2), davranış bilimleri, geriatri, gerontoloji, disiplinler arası sosyal bilimler ve kent çalışmaları (1) bu ortak alanlar olmuştur. Çalışmaların tümü İngilizce olarak hazırlanmıştır.

Ulaşılan çalışmaların yıllara göre dağılımı incelendiğinde ulaşılan en eski yayının 1976 senesine ait olduğu görülmüştür. Sonrasında dört yıl boyunca herhangi bir çalışmaya ulaşılamamış ancak 1980 ve sonrası itibarıyla 2025'e kadar her yıl yayın yapılmıştır. En yüksek sayıda yayının yapıldığı yıl 2024 olmuştur (23 yayın). Toplam çalışmaların yarısından fazlasının 2011 yılı sonrasında hazırlanmış olduğu

görülmektedir (232 yayın). Bu bağlamda son yıllarda klinik sosyal hizmet içerikli yayın sayısında artış olduğu tespitini yapmak mümkündür. Son yıllardaki artış eğilimi göz önünde bulundurulduğunda 2025 yılında henüz iki yayının bulunması bu yılın tamamlanmamış olmasından kaynaklanmaktadır (veriler 8 Şubat 2025 tarihi itibarıyla çekilmiştir).

Grafik 1

Yıllara Göre Yayın Sayıları

3.2. Ortak Yazarlık Analizi (Co-Authorship)

3.2.1. Yazarlık

Klinik sosyal hizmet konulu çalışmalarda toplamda 686 farklı yazarın çalışmalara dahil olduğu görülmektedir. Bu yazarlar arasında beş ve daha fazla esere sahip olanlar aşağıdaki tabloda gösterilmiştir. Lee, E. 11 yayın ile en çok makalesi olan yazardır. İlk yedi sıradaki yazarın dördü Amerika Birleşik Devletleri, ikisi Kanada ve bir tanesi Zimbabwe adreslidir.

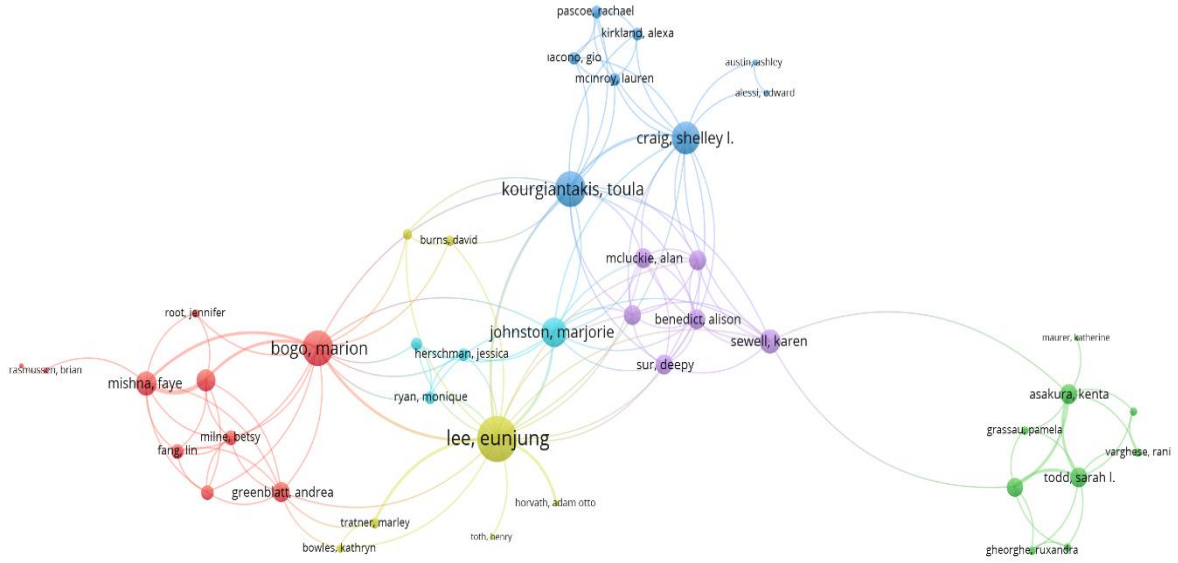
Tablo 1

En Çok Yayına Sahip Yazarlar

Yazarlar	Ülke	Kurum	Makale Sayısı
LEE E	Kanada	Toronto Üni.	11
WALSH J	ABD	Virginia Commonwealth Üni.	7
OXHANDLER HK	ABD	Baylor Üni.	6
BOGO M	Kanada	Toronto Üni.	5
CHIGANGAIDZE RK	Zimbabwe	Staffordshire Üni.	5
APPLEGATE JS	ABD	Indiana Üni. Bloomington	5
ARND-CADDIGAN M	ABD	East Carolina Üni.	5

Şekil 2

Yazarlar Arası Ortak Yazarlık Analizi

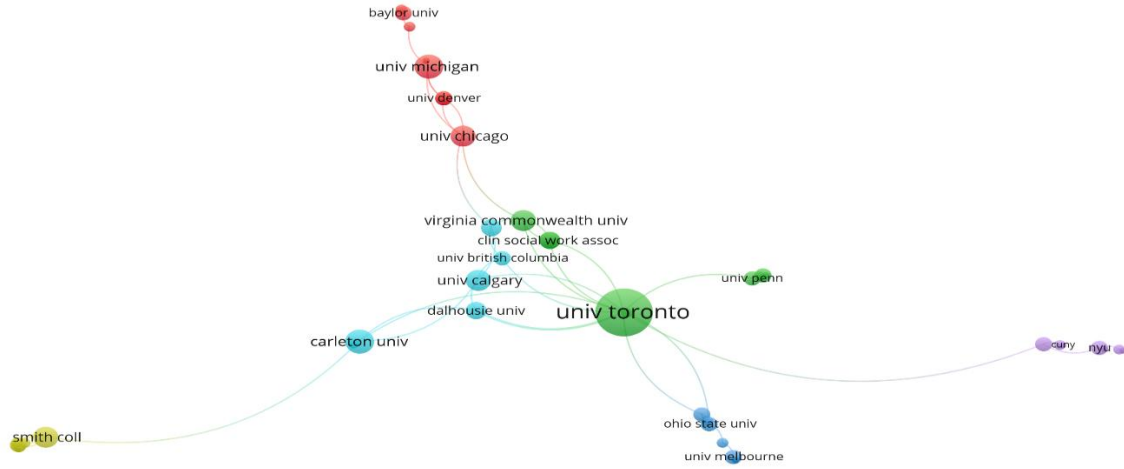
Yazarlara ait ortak yazarlık durumu incelendiğinde 686 yazarın 44 tanesinin birbiriyle ilişkili olduğu haritalandırılmıştır. Her bir kümede en az üç öge olacak şekilde yapılan düzenleme sonrası toplamdaki 44 öge altı kümeye ayrılmıştır. Toplam bağlantı gücüne göre ağırlıklandırma yapılarak harita oluşturulmuştur. Analiz sonucunda yazarlar arasında 137 bağlantı olduğu ve toplam bağlantı gücünün 150 olduğu bulgulanmıştır. Yazarlar arasında en fazla bağlantıya sahip olan kişilerin E. Lee (20 bağlantı ve 25 toplam bağlantı gücü); T. Kourgiantakis (16 bağlantı ve 18 toplam bağlantı gücü); M. Bogo (15 bağlantı ve 18 bağlantı gücü) olduğu görülmüştür. Yazarlar arasındaki en güçlü ikili bağlantılar incelendiğinde se F. Mishna ve S. Fantus arasında üç bağlantı gücü ile diğer yazarlar arasındaki bağlantılardan daha güçlü bir ilişki olduğu tespit edilmiştir. Bu iki yazar arasındaki çizginin kalınlığı bu durumu görsel olarak desteklemektedir.

3.2.2. Kurumlar

Kurumların doküman sayıları üzerinden yapılan incelemede ise bazı kurumların diğerlerinden daha çok yayına sahip olduğu görülmektedir. Toplamda 329 farklı kurumun listede adı bulunuyorken; bu kurumlardan en yüksek sayıda yayını olan Smith College (23); ardından University of Toronto (22) ve New York University (17) ilk üç sırada yer almaktadır. Kurumların atıf sayıları ise sırasıyla (276), (526) ve (304) olarak gerçekleşmiştir. Eser sayısında ilk üç sıradaki kurumların atıflarda da ilk üç sırada yer aldığı gözlemlenmiştir.

Şekil 3

Kurumlar Arası Ortak Yazarlık Analizi

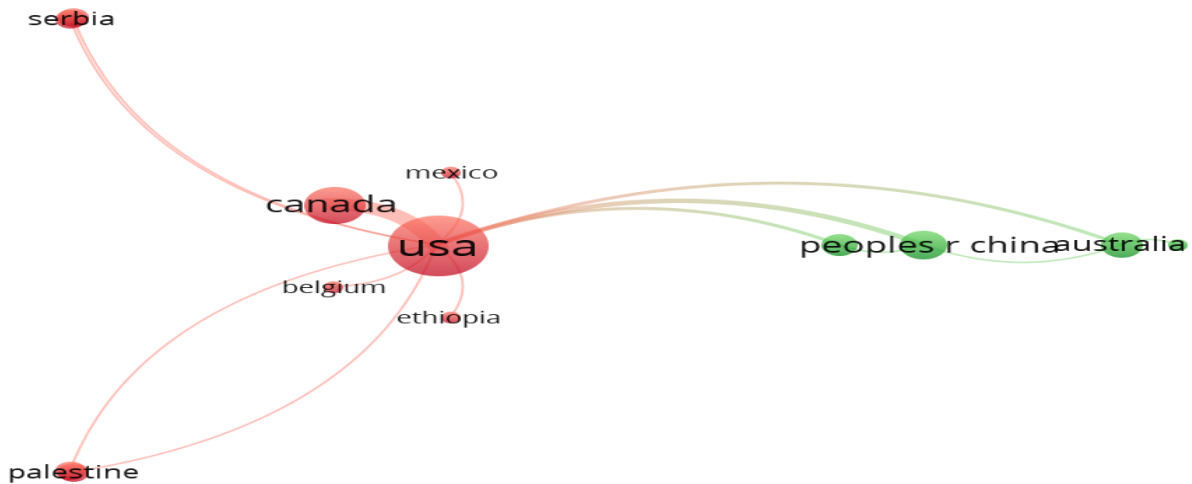
Kurumlar arası yazarlık bağlantılarını incelemek üzere gerçekleştirilen analizde her bir kurum için en az 2 yayın kriteri belirlenmiş ve toplamdaki 329 kurumdan 77'si bu eşiği geçebilmiştir. Bu kurumlar arasında 47'sinin aralarında bağlantı bulunduğu belirlenerek yukarıdaki harita görseline erişim sağlanmıştır. Haritada toplam bağlantı gücüne göre ağırlıklandırma yapılmıştır. Her bir kümede en az 5 öge bulunmak üzere altı küme oluşmuştur. En yüksek toplam bağlantı gücüne sahip kurum Toronto Üniversitesi olmuştur (12 bağlantı ve 14 toplam bağlantı gücü). İkili bağlantılar bakımından ise Toronto Üniversitesi'nin Dalhousie Üniversitesi ile iki gücünde bir bağlantıya sahip olduğu tespit edilmiştir.

3.2.3. Ülkeler

Klinik sosyal hizmet konulu çalışmalardaki yazarların ülkelere göre dağılımı incelendiğinde toplamda 27 ülkenin listeye dahil olduğu ve ilk sırada Amerika Birleşik Devletleri'nin yer aldığı (283); ardından Kanada (39); Avustralya (15); Çin (6) ve Zimbabwe (5)'nin geldiği görülmektedir. Bu listede Amerika'nın açık ara önde olduğu fark edilmektedir. Ülkelerin atıf sayılarında da benzer bir sıralama olmakla birlikte beşinci sırada Yunanistan'ın yer aldığı görülmüştür. Ülkelerin atıf sayıları sırasıyla ABD (3671); Kanada (682); Avustralya (152); Çin (43) ve Yunanistan (39) şeklindedir.

Şekil 4

Ülkeler Arası Ortak Yazarlık Analizi

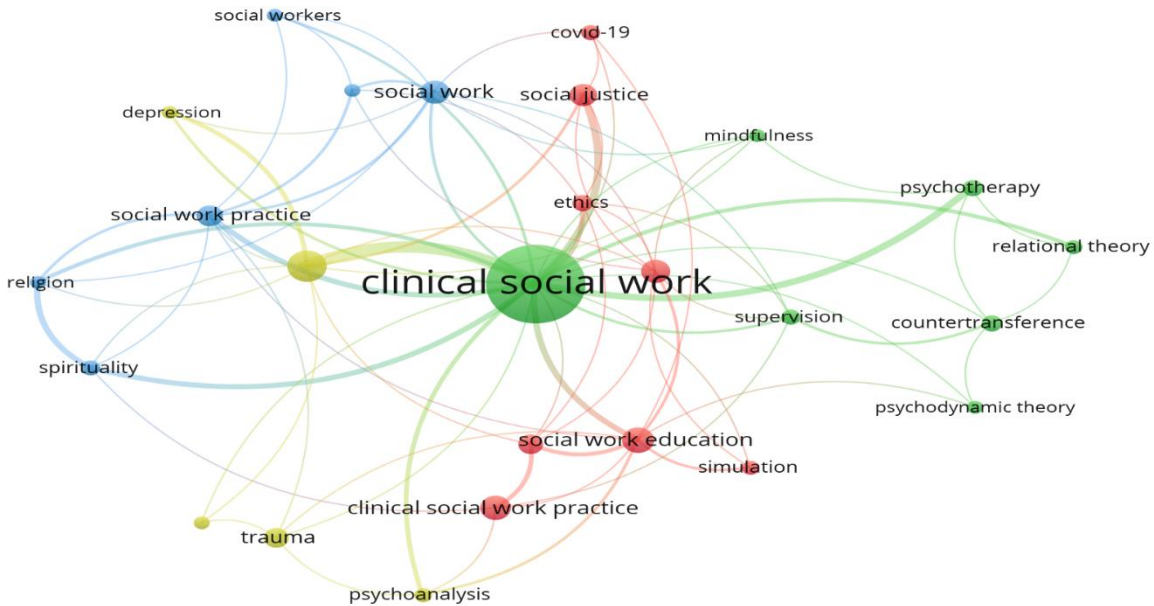
Ülkeler arası yazarlık bağlantılarına göre 27 ülkenin analize dahil edildiği durumda birbiriyle ilişkili 13 ülkenin görseli yukarıdaki gibi olmuştur. Burada küme büyüklüğü için en az üç öge olacak şekilde düzenleme yapılmış ve ülkeler iki küme altında toplanmıştır. Toplam 16 bağlantı ve 27 bağlantı gücüne ulaşılmıştır. Harita toplam bağlantı gücüne göre ağırlıklandırılmıştır. ABD 11 bağlantı ve 22 toplam bağlantı gücünü yüklenmiş durumdadır. Kanada ve ABD arasındaki bağlantı gücü sekiz olarak görece yüksek bir değere ulaşmıştır. Diğer bir ifadeyle bu iki ülke arasında güçlü bir yazarlık ilişkisi bulunmaktadır.

3.3. Anahtar Kelimeler (Co-Occurence)

Toplam 423 yayında yazarlar tarafından kullanılan anahtar kelimelerin analizinde toplamda 974 kelime bulunduğu tespit edilmiştir. Kelimelerde herhangi bir değişiklik-düzenleme yapılmamıştır. Bunlardan yalnızca 26 tanesinin beş ve üzerinde tekrara sahip olduğu görülmüştür. Anahtar kelime kullanımında ilk sırada 103 tekrar ile “clinical social work”; ikinci sırada “mental health” (22); üçüncü sırada 16 tekrarla “social work education”; dördüncü sırada “clinical social work practice” (15); beşinci sırada 14’er tekrarla “social work” ve “clinical practice” gelmiştir. Toplam bağlantı güçleri yönüyle ilk üç sırada aynı anahtar kelimeler olmak üzere; dördüncü sırada “social work practice” ve beşinci sırada “social work” yer almıştır.

Şekil 5

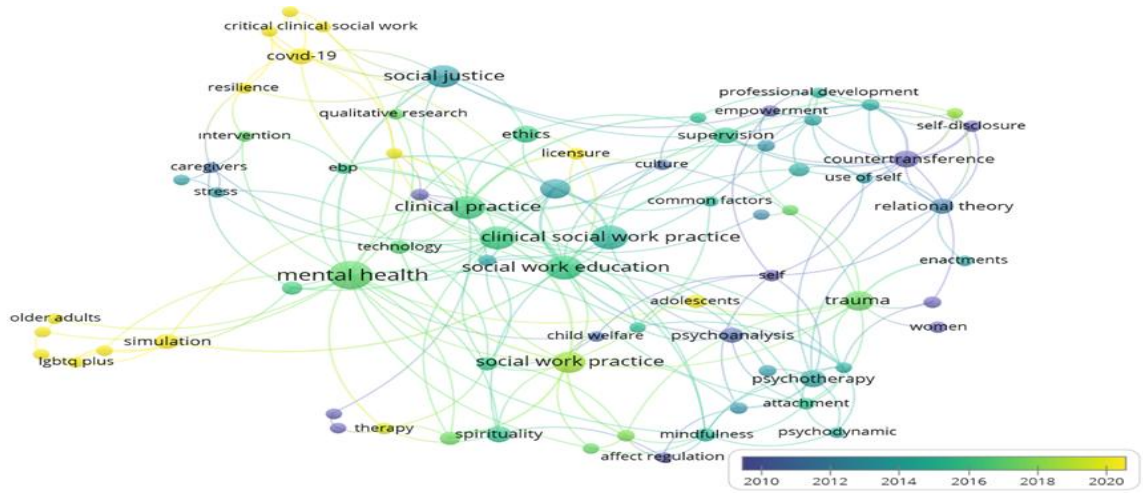
Anahtar Kelime Analizi

Çalışmalarda yazarlar tarafından kullanılan anahtar kelimeler arasındaki ilişkileri incelemek üzere yukarı ağ görseli hazırlanmıştır. En az beş kez tekrar eden 26 kelimenin kullanılmış olduğu analizde kullanım sayılarına göre ağırlıklandırma yapılmıştır. En az beş ögeden oluşacak şekilde kümelenme yapılmıştır ve 4 küme ortaya çıkmıştır. Analizde toplam 80 bağlantı ve 135 bağlantı gücüne ulaşılmıştır. En büyük daireye sahip olan anahtar kelime “clinical social work” olmuştur. Bu kelimenin bağlantı sayısı 22 ve toplam bağlantı gücü 59 olarak gerçekleşmiştir. Kelimeler arasındaki bağlantı güçlerine ikili gruplar olarak bakıldığında en yüksek bağlantı gücünün “clinical social work” ile “mental health” arasında (9) olduğu görülmüştür. “Clinical social work” kelimesi “social justice” ve “psychotherapy” kelimeleriyle de 5’er bağlantı gücünde bağlantı kurmuştur.

Şekil 6

Yıllara Göre Anahtar Kelimeler

Çalışma kapsamında anahtar kelimelerle ikinci bir analiz daha yapılarak klinik sosyal hizmet literatüründeki eğiliminin yönü ortaya konulmak istenmiştir. Buna göre en az üç kez tekrar etmiş olan anahtar kelimeler analize dahil edilmiş; 76 kelimenin bu sınırı aşmış olduğu görülmüştür. Yapılan katman görselleştirme için “clinical social work” kelimesi hariç tutularak ve programın yönlendirmesiyle toplam 74 kelime ile anahtar kelimelerin ortalama yayın yıllarına göre kullanım düzeyleri renklendirilerek verilmiştir. İlgili haritada mavi renge yakın olan daireler görece daha eski yıllardaki yayınlara işaret etmekteyken; sarı renge yakın daireler günümüze daha yakın kullanımları ifade etmektedir. Buna göre “older adults”, “adolescents”, “covid-19”, “resilience” gibi kelimeler yakın zamanlı popüler kelimeler olmuştur. Diğer tarafta ise “empowerment”, “countertransference”, “self-disclosure” gibi kelimeler daha eski zamanda kullanılmış ve popülerliğini yitirmiş kelimeler olmuştur.

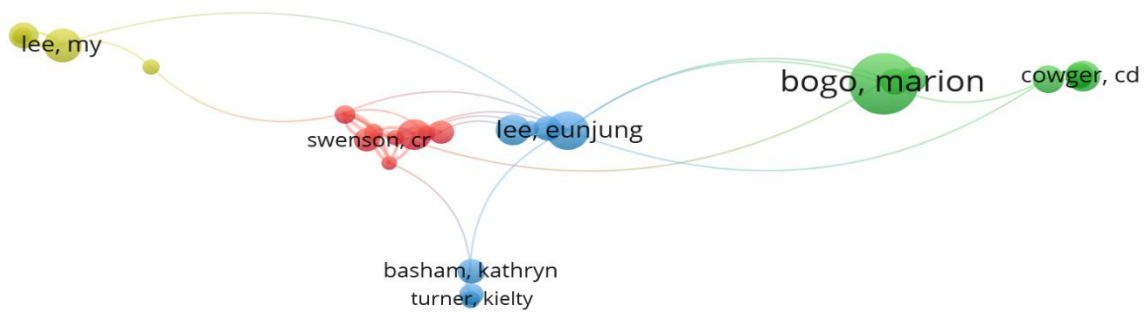
3.4. Atıflar

3.4.1. Yazarların Atıf Analizi

Yazarların alıntılanma sayıları incelendiğinde başı çeken isim 255 atıf ile Marion Bogo olmuştur. İkinci sırada Holly K. Oxhandler 237 atıf; S. Sanders 155 atıf; Eunjung Lee 135 atıf ve W. Andrew Achenbaum 121 atıf almıştır. En az 10 atfı olan yazar sayısı 686 yazar içinde 270 kişi olarak gerçekleşmiştir. 343 yazarın 5 ve daha az atfı vardır. Hiç atıf sahibi olmayan 105 yazar bulunmaktadır.

Şekil 7

Yazarlar Arası Atıf Analizi

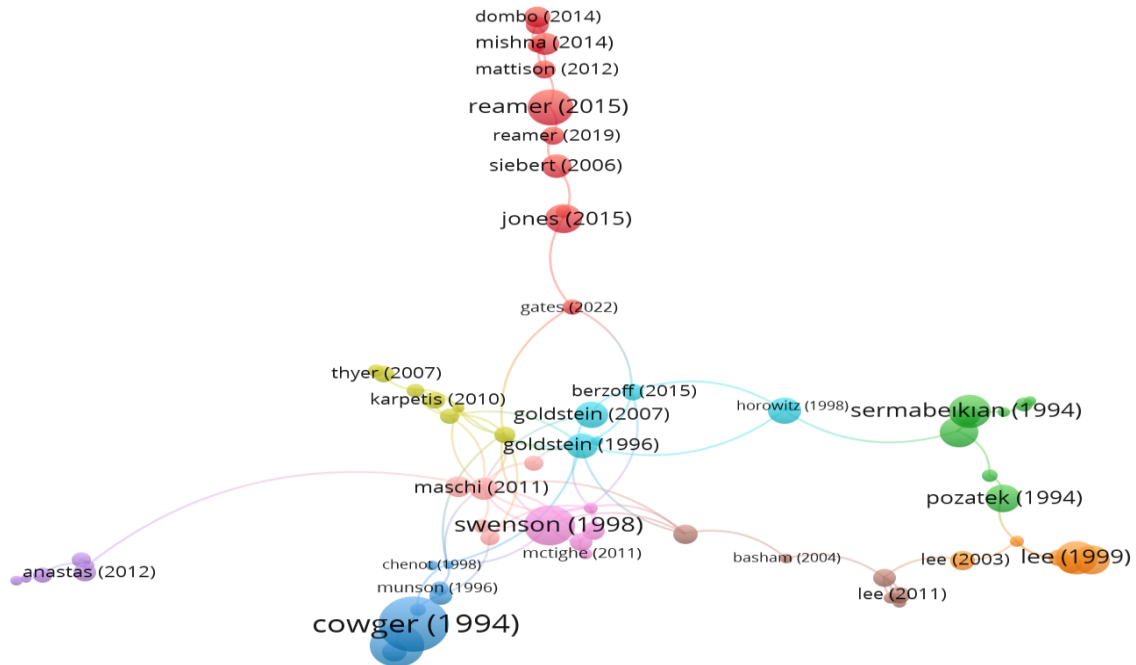
Yazarların atıf analizinin ilişki haritasını oluşturabilmek için en az 40 atıf almış olma kriterine göre işlem yapılmış ve 59 yazarın bu şartı taşıdığı görülmüştür. Analize devam edilmiş ve ilgili programın yönlendirmesiyle aralarında ilişki bulunan 27 yazarlık ağ görseli elde edilmiştir. Haritadaki görseller atıf sayılarına göre ağırlıklandırılmıştır. Her bir kümede en az beş öge bulunma kriteriyle toplam dört küme oluşmuştur. Ayrıca oluşan bağlantı sayısı 52 ve toplam bağlantı gücü 82 olarak gerçekleşmiştir.

3.4.2. Eserlerin Atıf Analizi

Klinik sosyal hizmet konusundaki toplam 423 eserin aldığı atıf sayıları incelendiğinde ilk sırada Bogo (2015) 167 alıntılanma ile ilk sırada yer almıştır. İkinci sırada Cowger (1994)'ün 105 atfı; üçüncü sırada Sanders (2005b)'in 102 atfı; dördüncü sırada Oxhandler vd. (2015)'nin 97 atfı ve beşinci sırada Craig (2013)'ün 77 atfı bulunmaktadır. Toplamda 55 çalışmanın hiç atıf almadığı tespit edilmişken; 10 ve üzerinde atıf alan eser sayısı 164 olarak gerçekleşmiştir.

Şekil 8

Eserler Arası Atıf Analizi

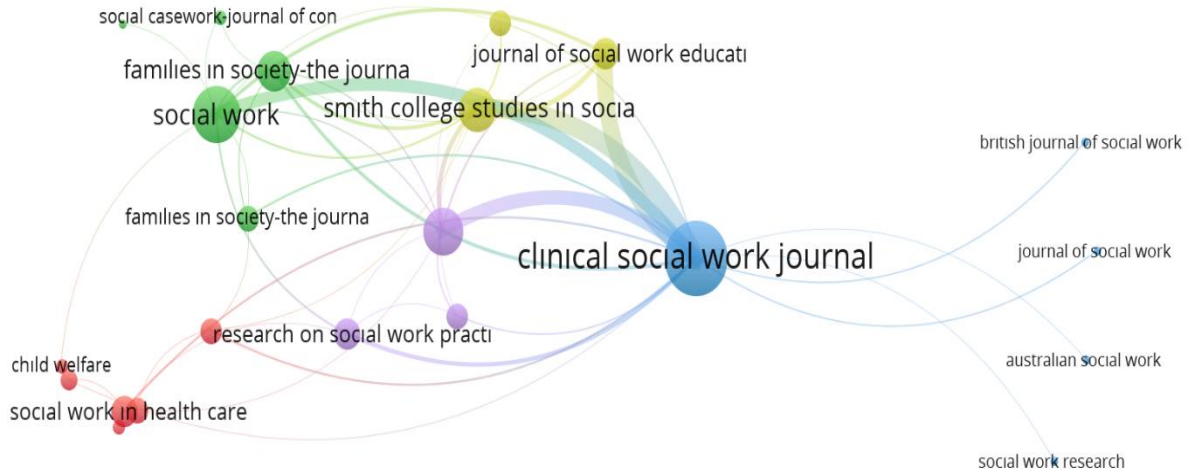
En az 10 atıf almış olma kriterine göre 164 eserin harita görseli oluşturulmak istenmiş ancak birbiriyle ilişkili 68 çalışmadan oluşan bir görsel elde edilmiştir. Atıf sayılarına göre ağırlıklandırılmış olan görselde her kümede en az 5 öge olması kriteriyle 10 küme ve 105 bağlantı oluşmuştur.

3.4.3. Dergilerin Atıf Analizi

Eserlerin yayınlandığı dergilerin (sources) aldıkları atıflar üzerinden inceleme yapıldığında ilk olarak toplamda 32 derginin bulunduğu, bir derginin hiç atıf almadığı; dokuz derginin 5 ve aşağısında atıf aldığı; 12 derginin ise 50 ve üzerinde atfa sahip olduğu tespit edilmiştir. Clinical Social Work Journal 180 eser ve 1955 atıf; Smith College Studies In Social Work 49 eser ve 418 atıf; Social Work 31 eser ve 833 atıf; Social Work In Health Care 25 eser ve 359 atıf; Journal of Social Work Education 21 eser ve 297 atıf almıştır.

Şekil 9

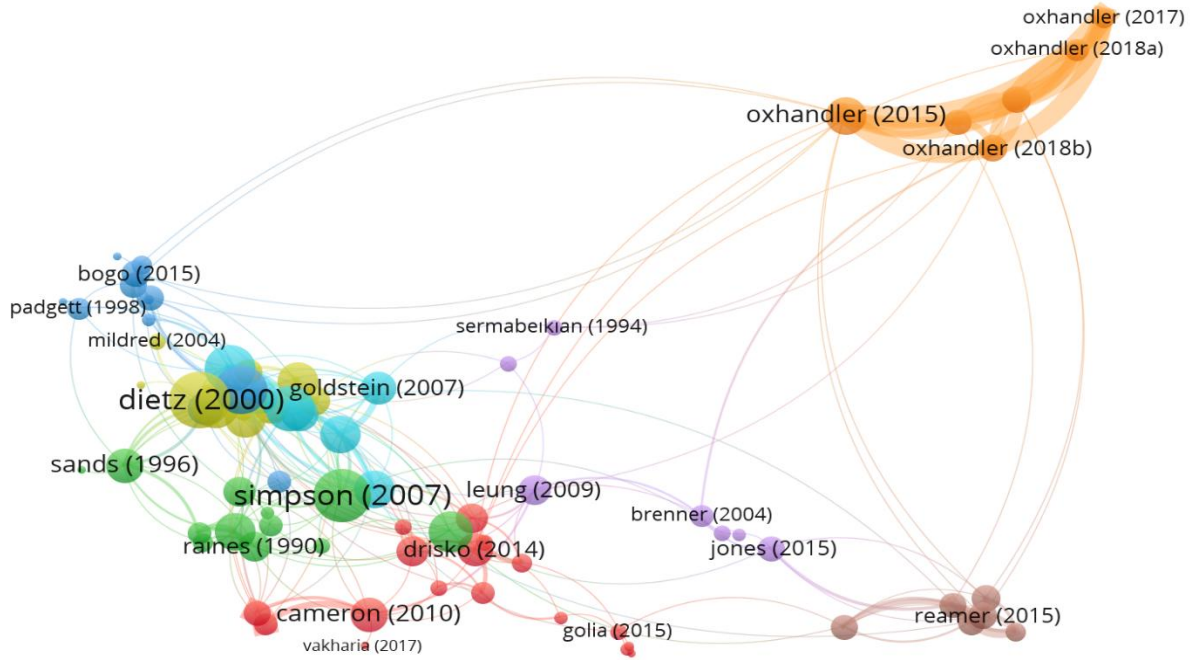
Dergi Atıf Analizi

Araştırmaların yayınlandığı 32 derginin atıf analizi ile aralarındaki ilişkilere bakılmıştır. Oluşturulan haritada birbiriyle ilişkili 22 dergiye kendisine yer bulmuştur. Ağ görseli bağlantılara göre ağırlıklandırılmıştır. Dergiler toplam beş kümeye ayrılmış, aralarında 50 bağlantı gerçekleşmiş ve toplam 192 bağlantı gücüne ulaşılmıştır. Clinical Social Work Journal 16 bağlantı ve 123 toplam bağlantı gücüne sahip olmuştur. Smith College Studies In Social Work 8 bağlantı ve 54 toplam bağlantı gücüne ulaşmış durumdadır. Dergiler arasındaki bağlantı güçleri incelendiğinde Clinical Social Work Journal'ın Journal of Social Work Education ve Journal of Social Work Practice ile görece güçlü bağlantılar kurmuş olduğu görülmüştür. Diğer bir ifadeyle bu dergiler arasındaki yayınların birbirine benzer olabilme potansiyeli yüksektir.

3.5. Bibliyografik Eşleşme Analizi

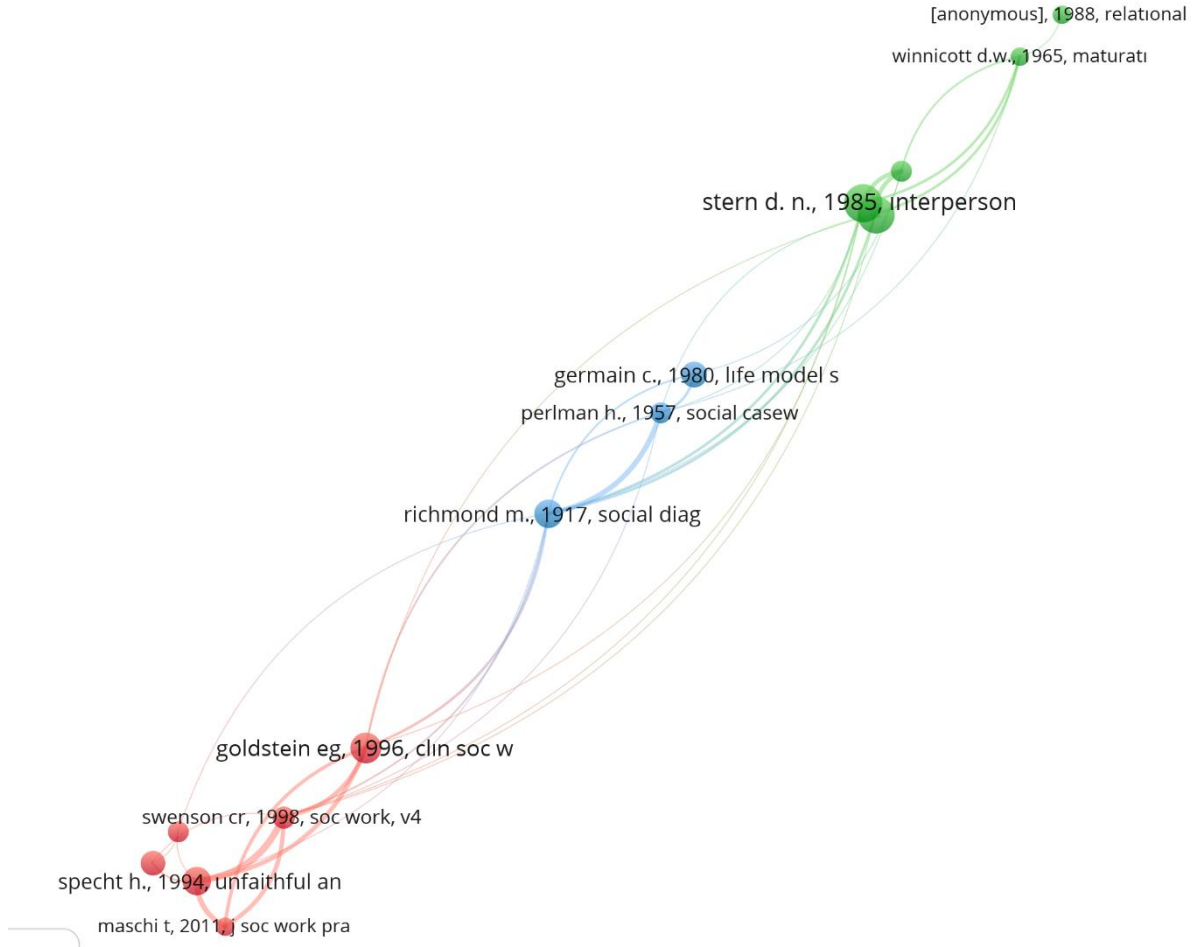
Veri setinde bulunan 423 eserin kaynakçalarındaki eserler üzerinden bibliyografik eşleşme analizi gerçekleştirilerek haritalandırma yapılmıştır. 20'nin üzerinde atıf almış olan 90 eser için inceleme yapılmıştır. Harita görselinde 79 ilişkili eser görüntülenmiştir. Bu eserler her kümede en az beş öge bulunma kriteriyle 8 kümeye ayrılmış durumdadır. Ögeler arasında 285 bağlantı ve 672 toplam bağlantı gücü oluşmuştur. Bağlantı sayılarına göre ağırlıklandırılmış olan görsel oluşturulmuştur. Buna göre Oxhandler'in çalışmalarının belirgin şekilde ortak kaynaklara başvuru yapmış olduğu; diğer bir ifadeyle bu çalışmaların benzer kaynakçalar kullandığı anlaşılmaktadır. Hatta harita görselinden de anlaşılabileceği üzere Oxhandler'in çalışmaları müstakil bir küme oluşturabilecek özelliğe sahip olmuştur. Eserler arası ikili incelemeye göre de Oxhandler'in 2015 ve 2017 tarihli çalışmaları arasında tüm görseldeki en yüksek kaynakça eşleşmesine ulaşılmıştır.

Şekil 10*Bibliyografik Eşleşme Analizi***3.6. Ortak Alıntılama Analizi****3.6.1. Referans Kaynaklar**

Çalışma kapsamındaki 423 yayının referanslar listesindeki kaynaklar üzerinden yapılan ortak atıf analiziyle araştırma yapılan alanda öne çıkan yayınların neler olduğunu, hangi eserlerin daha etkili olduğunu görmek mümkün hale gelmiştir. Alıntılanan kaynağın en az almış olduğu atıf sayısı 10 olarak belirlenmiş ve toplamdaki 15030 eserden yalnızca 15 tanesinin bu eşiği geçebildiği görülmüştür. Alıntılanan eserler içerisinde en yüksek sayıda atfı olan çalışmanın 21 alıntılanma ile D. N. Stern (1985) olduğu; onu takiben 20 alıntılanma ile H. Kohut (1977)'nin geldiği ve ardından 17 alıntılanma ile E. G. Goldstein (1996)'ın geldiği görülmüştür. Toplam bağlantı güçleri açısından ilk iki sıradaki isimde değişiklik yokken (25'er bağlantı gücü); üçüncü sırada 24 toplam bağlantı gücüyle C. R. Swenson (1998) çalışması gelmiştir.

Şekil 11

Ortak Alıntılanan Kaynaklar

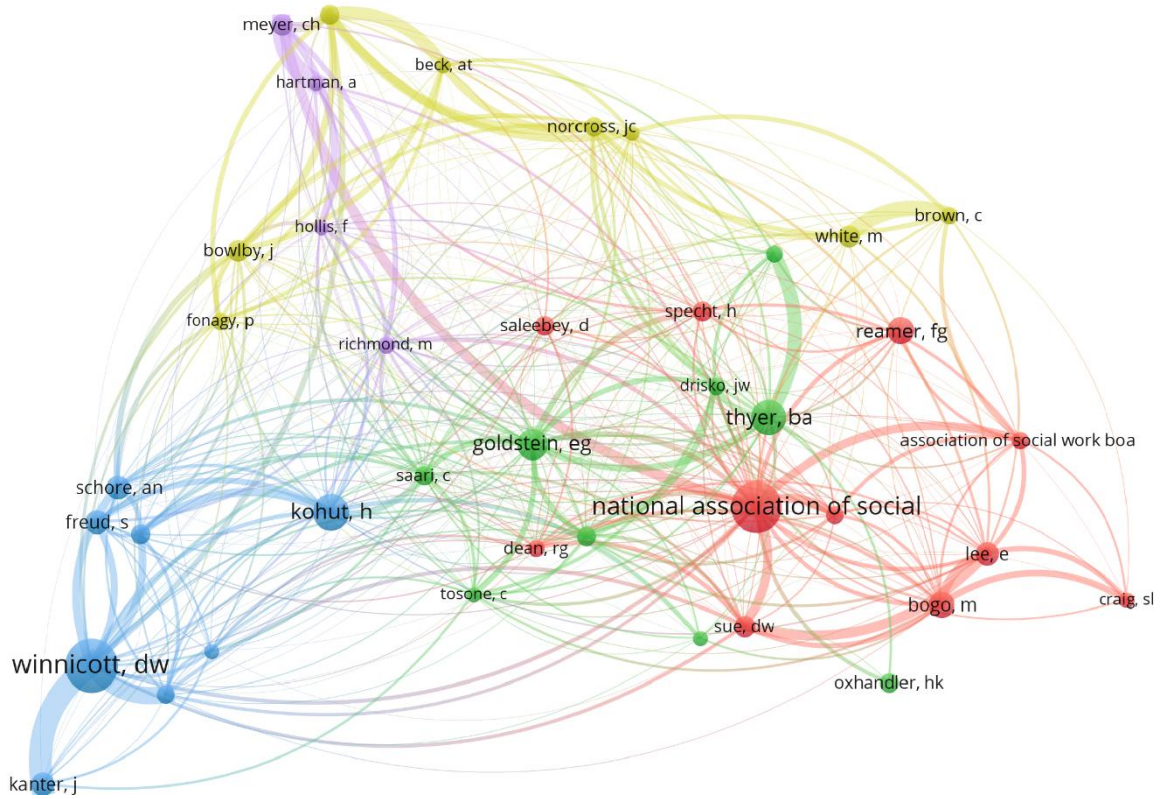

Oluşturulan ağ görseliyle birbiriyle ilişkili 14 çalışmanın sonuçları haritalandırılmıştır. Yapılan atıf sayılarına oranla ağırlıklandırma yapılmıştır. Her kümede en az üç öge bulunması kriteriyle üç küme oluşmuştur. Öğeler arasında 37 bağlantı ve toplan 104 bağlantı gücüne ulaşılmıştır. İkili ilişkiler açısından en güçlü bağlantının Stern ve Kohut arasında (11 bağlantı gücü) gerçekleştiği de detaylar arasındadır. Diğer bir ifadeyle bu eserler sıklıkla birlikte alıntılanmış çalışmalar olmuştur. İlgili literatürdeki en eski çalışmanın M. Richmond'un 1917 tarihli Social Diagnosis; en yeni çalışmaların ise 2011 tarihli T. Maschi'ye ve V. A. Mittal'e ait çalışmalar olduğu görülmüştür.

3.6.2. Ortak Alıntılanan Yazarlar

Ortak alıntılama analizinde yazarlara göre inceleme yapmak üzere en az 20 kere alıntılanmış olan yazarlar filtrelenerek inceleme gerçekleştirilmiştir. 10399 yazardan oluşan listeden 40 öge, 5 küme, 440 bağlantı ve 2631 toplam bağlantı gücü olan değerlere ulaşılmıştır. Atıf sayılarına göre ağırlıklandırma yapılarak harita oluşturulmuştur. En yüksek atıf alan yazar D. W. Winnicott olmuş ve toplam bağlantı gücü 308 olmuştur. İkinci sırada 74 atıf alan ve 307 toplam bağlantı gücüne ulaşan National Association of Social Workers bulunmaktadır.

Yazarlar arası ikili ilişkilerdeki güç değerleri incelendiğinde en güçlü ikili ilişkinin Winnicott ile Kanter arasında 66; Meyer ve Hartman arasında 53; Winnicott ve Ogden arasında 49 bağlantı gücüne ulaşılmıştır. Bir başka ifade ile bu ikililer arasında oldukça güçlü şekilde ilişki olduğu tespit edilmiştir.

Şekil 12*Ortak Alıntılanan Yazarlar***4. Tartışma**

Sanayi Devrimi etkisiyle Batı dünyasında büyük bir toplumsal dönüşüm yaşanmış ve sosyal hizmet böylesi bir ortamda ortaya çıkmıştır. Ardından da 20. Yüzyıl itibariyle akademik bir kimlik kazanan sosyal hizmetin profesyonelleşmesinde Mary Richmond'un 1917 tarihli *Social Diagnosis* adlı çalışması bir dönüm noktası olmuştur (Dorfman, 2022). Sosyal hizmetin zaman içerisinde çeşitli uygulama alanları ortaya çıkmıştır ve farklı grupların sorunlarına ilişkin özel çözümler bulunması gerekmiştir. Bu alanlardan biri de klinik sosyal hizmet alanı olmuştur (Acar, 2013). Klinik sosyal hizmet uygulamalarının başlangıcında ise hastaların evlerine ziyarete gidilmesi, yaşam ortamlarının incelenmesi, ihtiyaçlarının belirlenmesi ve toplum içinde tedavisinin desteklenmesi uygulamaları yer almıştır (Karadağ, 2023). İçerdiği uygulama tecrübesiyle klinik sosyal hizmetin tarihi sosyal hizmetin genel tarihiyle büyük ölçüde örtüşmektedir. Ancak klinik sosyal hizmetin özellikle zihinsel-ruhsal sorunlar ve psikososyal müdahale üzerinde odaklanması bu alanın sınırlarını belirgin hale getirmiştir.

Klinik sosyal hizmet literatürünün (Web of Science üzerinden ulaşılan makaleler) bibliyometrik tekniklerle incelenmesinin amaçlandığı bu çalışmada güncel durumla literatür arasında önemli bir ilişki olduğu tespit edilmiştir. İlgili veri tabanında sosyal hizmet kategorisinde 70 binin üzerinde makaleye ulaşılmışken bunlardan yalnızca 423 adedinin klinik sosyal hizmetle ilgili olması bu alanın sınırlı bir temsile sahip olduğuna işaret etmektedir. Bu durum, NASW'nin klinik sosyal hizmeti 1987 yılına kadar resmi olarak tanımamış olmasından (Dorfman, 2022) kaynaklanmış olabilir. Diğer yandan 1976'ya kadar uzandığı görünen ilk yayından itibaren yaklaşık 50 yıllık bir geçmişin olması klinik sosyal hizmetin köklü bir konu olduğunu kanıtlar niteliktedir. Bununla birlikte son yıllarda yapılan yayınların

sayısının artış içerisinde olması da klinik sosyal hizmetin geçerliliğini koruyan bir konu olduğuna işaret etmektedir.

Ülke bazında ulaşılan bulgular Batı dünyasının ve özelde Amerika Birleşik Devletleri'nin klinik sosyal hizmet alanında üstün bir konumda olduğunu göstermiştir. Bilindiği gibi ABD klinik sosyal hizmette ve bu alandaki eğitimde gelişmiş ve yoğun bir uygulama imkanına sahiptir (Toptaş Böcü & Kalaycı Kırlioğlu, 2021). Bu bağlamda klinik sosyal hizmet Amerika Birleşik Devletleri'nde hem sivil toplum örgütü, hem mesleki uygulama alanı hem de akademik alanda kurulmuş ve gelişim göstermiştir (Ünlü, 2023). Çalışmada ülke olarak Kanada'nın da merkezi bir konumda olduğunun bulgulanmış olmasına istinaden Kuzey Amerika bölgesinin klinik sosyal hizmet literatürünün şekillenmesinde belirgin bir role sahip olduğunu söylemeye fırsat sunmaktadır. Buna göre ABD ve Kanada'nın uluslararası iş birliği faaliyetleri gerçekleştirmede stratejik bir potansiyelinin olduğu dile getirilebilir.

Klinik sosyal hizmet alanında kullanılmış olan anahtar kelimeler klinik sosyal hizmetin disiplinler arası konumuna işaret etmiştir. Anahtar kelimelerde ruhsal-zihinsel sorunlar konusunda kullanılmakta olan kelimelerin ön plana çıkması da şaşırtıcı olmamıştır. Psikanaliz, psikoterapi, farkındalık, akıl sağlığı, depresyon gibi kavramlar klinik sosyal hizmete yakından eşlik etmiştir. Bu anahtar kelimeler, klinik sosyal hizmette kullanılan teorik bir yaklaşım olarak psikodinamik yaklaşımın izlerini göstermektedir. Psikodinamik yaklaşım en temelde Sigmund Freud'un düşüncelerine yaslanan ve zaman içerisinde çeşitli uzmanların katkılarıyla gelişmiş bir kuramdır. Bilinçaltı süreçler ve içsel çatışmalar gibi odaklarla hareket eden bu yaklaşım insanların davranış, düşünce ve duygularını anlama-açıklama çabasında olmuştur (Karabulut, 2023). Öte yandan anahtar kelimelerde ön plana çıkan "din" ve "spiritüellik" kelimeleri ise konunun manevi-içsel-dini boyutlar ile ilgili olduğunu düşündürmektedir. Anahtar kelimelerle ilgili olarak ayrıca, bu kelimelerin zaman içerisinde kullanım yoğunluğunun farklılaştığı gözlemlenmiştir. Bu durumu klinik sosyal hizmet uygulamasının toplumsal ihtiyaçlara göre şekillenen, uyum sağlayan ve değişim gösteren özelliği (Maguire, 2002'den Akt. Zubaroğlu Yanardağ, 2016) ile bağdaştırmak mümkündür.

Çalışmada yapılan atıf analizi ile bazı yazar ve eserlerin ön plana çıkmış olduğu ortaya konulmuştur. Bu çalışmalar içerisinde M. Bogo (2015)'nin eserine yakından bakıldığında eserin sosyal hizmet eğitimi ile ilgili olduğu; sosyal hizmet eğitiminde saha uygulamasının önemine ve eğitimin daha nitelikli hale getirilmesine vurgu yapılmıştır. Eserde klinik sosyal hizmet uzmanlarının nitelikli şekilde yetiştirilmesinin toplumsal refaha katkı sunacağı da belirtilmiştir. Aldığı yüksek sayıda atıfla öne çıkan bir başka eser ise Cowger'e aittir. 1994 tarihli çalışmada sosyal hizmetin merkezi önemdeki konularından biri olarak güçler perspektifinin incelenmiş olmasının bu çalışmayı öne çıkardığı düşünülmektedir. Yüksek sayıda atfa ulaşan Sanders'in (2005b) çalışmasında ise Alzheimer hastalarına bakım verenlerin bakım yükleri nedeniyle oluşan zorlanmalarına ve diğer taraftan edinmiş oldukları kazanımlara değinilmektedir. Bakım verme ve bakım yükü konusunun pek çok disiplinde işlenen bir konu olması ve Alzheimer gibi çokça görülen bir hastalık hakkında çalışmanın yapılmış olması yüksek atıf sayısını açıklar niteliktedir. Ulaşılan sonuçlara göre ön plana çıkan bir diğer isim ise Oxhandler olmuştur. Oxhandler'in bibliyografik eşleşmelere göre eserlerinde benzer kaynaklar kullanmış olduğu; diğer yandan 2015 yılındaki çalışmasıyla da (Oxhandler vd., 2015) yüksek sayıda atıf aldığı belirlenmiştir. Bu çalışmanın; sosyal hizmet uygulamalarında danışanların din ve maneviyatının sosyal hizmet uygulamasıyla bütünleştirilmesi hakkında olduğu belirlenmiştir.

Klinik sosyal hizmet literatürünün şekillenmesinde önemli rolü olan eserlerin ve yazarların görülebilmesi için gerçekleştirilen ortak atıf analizinde bazı öğeler öne çıkmıştır. Bunlar arasında Stern (1985), Kohut (1977) ve Goldstein (1996) ilk üç sıradaki çalışmalar olarak dikkat çekmiştir. Erken çocukluk gelişimi üzerine psikanalitik eğitim almış bir araştırmacı olduğu bilinen (Tavon, 2005)

Stern'in (1985) bebeklerin psikoanaliz ve gelişim psikolojisi perspektifinden kişiler arası dünyasını incelemiş olduğu çalışması doğrudan bir sosyal hizmet çalışması değildir. Ancak kitabın yüksek sıklıkta kullanılmış olması sosyal hizmetin disiplinler arası olma özelliğine işaret etmektedir. En yüksek ilgi gören diğer çalışma olan *The Restoration of the Self* (Kendiliğin Yeniden Yapılanması) (1977-2009) de yine sosyal hizmet alanından olmayıp psikiyatri ile ilgili çalışmalara sahip H. Kohut'a aittir (Nişikli, 2022). Bu noktada ulaşılan üçüncü çalışma ilk iki eserden farklı olmuştur. Goldstein'in (1996) çalışması doğrudan klinik sosyal hizmetle ilgilidir. Makale klinik sosyal hizmetin tarihsel sürecini izleyerek bir değerlendirmede bulunmaktadır. Son olarak D. W. Winnicott'un klinik sosyal hizmet literatürünü şekillendiren önemli bir isim olarak öne çıktığı görülmüştür. Bu yazarın da yine sosyal hizmet alanından olmaması ve özellikle ebeveyn-bebek ilişkisine odaklanmış bir pediatrist-psikanalist olduğu belirtilmelidir (Abram, 2015).

Ortak atıf analizinde özellikle değinilmesi gereken kaynaklardan biri Mary Richmond'un 1917 tarihli *Social Diagnosis* çalışması olmuştur. Richmond'un eserinin de bu listede ve haritada kendisine yer bulmuş olması klinik sosyal hizmetteki tarihsel süreç ile literatür arasındaki uyuma işaret etmektedir. Diğer tarafta klinik sosyal hizmet literatüründe öne çıkmış olan yazarlar incelendiğinde Winnicott ve NASW'nin öne çıktığı görülmüştür. Burada özellikle NASW'nin klinik sosyal hizmetle ilgili yayınlamış olduğu çalışmaların klinik sosyal hizmet literatüründe de ağırlığının olduğunu göstermiştir. Özetle klinik sosyal hizmet literatürünün bir yönüyle çok disiplinli bir yapı içerisinde şekillenmiş olduğunu söylemek mümkündür. Diğer yandan M. Richmond'un eserinin ön plana çıkışı bu literatürün tarihsel sosyal hizmet köklerine bağlı kaldığına işaret etmektedir. Son olarak NASW'nin literatürü şekillendirmedeki rolü ise kurumsal çerçevenin literatür üzerindeki belirleyici etkisine vurgu olarak okunabilir.

Çalışmada ulaşılan anahtar kelimeler, alanın öne çıkan isimleri ve eserleri, çalışılmış olan konular göz önünde bulundurulduğunda genel bir değerlendirme olarak klinik sosyal hizmeti sınırları belirli ve dar bir kalıba oturtmanın pek kolay ve doğru olmadığı söylenebilir. Hollis'in 1972'de söylediği gibi psikoterapi sosyal hizmet klinisyenlerinin rollerinden yalnızca biridir. Klinik sosyal hizmet "psikoterapi artı (psychotherapy plus)" olarak değerlendirilmelidir (Akt. Dorfman, 2022, s. 47).

5. Sonuç ve Öneriler

Bu çalışmada bibliyometrik analiz teknikleri kullanılarak klinik sosyal hizmetin literatür değerlendirmesi gerçekleştirilmiştir. Klinik sosyal hizmet; başta birey, aile ve grup düzeyleri olmak üzere çevresi içinde birey yaklaşımı ve bütüncül bir perspektifle kişilerin iyilik halini geliştirmeyi amaçlayan sosyal hizmet alt alanlarından biridir. Bu kapsamda Web of Science veri tabanında "clinical social work" kelime grubu ile yapılan taramada "social work" kategorisindeki çalışmalar incelemeye konu edilmiştir. Uygulanan filtreler sonrasında 423 makalenin verileri ile çalışma gerçekleştirilmiştir.

Araştırmanın amacına uygun şekilde yürütülen analizler sonucunda klinik sosyal hizmetin yirminci yüzyılın son çeyreğinden itibaren akademik dünyada kendisine yer açtığını ve 2010 sonrasında daha görünür olduğunu söylemek mümkündür. 2025 itibarıyla bu alanın güncelliğini koruduğu da dile getirilmelidir. Diğer yandan klinik sosyal hizmetin tarihsel gelişime paralel şekilde modern batılı devletlerin öncülüğünde ilerlediği ifade edilebilir. Anahtar kelimeler bağlamında klinik sosyal hizmetin mental sağlık ve sosyal hizmet eğitimi ile yakın ilişkide olması bu alanın hem teorik hem akademik köklerinin literatürle uyumlu sonuçlarına işaret etmektedir. Diğer yandan belli anahtar kelimelerde dönemsel bir yoğunluk olması klinik sosyal hizmetin dinamik bir alan olduğunu gösterir niteliktedir.

Çalışma kapsamında ulaşılan bu sonuçlardan hareketle son yıllarda klinik sosyal hizmet konulu çalışmaların arttığı dolayısıyla araştırmacıların genel itibarıyla bu konuda yayınlar yapmaya devam edebileceği öngörüsünde bulunulmuştur. Diğer bir ifadeyle klinik sosyal hizmet konusu gündemdeki

yerini korumakta ve yayınlarla bu durum tescillenmektedir. Bu çerçevede dergilerin de klinik sosyal hizmet konulu yeni çalışmalara yer vereceği düşünülmektedir. Çalışmalarda kullanılan anahtar kelimelerden hareketle de klinik sosyal hizmete zihinsel sağlık, psikoterapi, sosyal adalet, sosyal hizmet eğitimi, psikoanaliz, travma, depresyon, sosyal hizmet uygulaması gibi kavramların eşlik etmesi bu konular ve kavramları kullanan çalışmaların kabul edilebilirliğinin yüksek olduğuna işaret etmektedir. Diğer yandan klinik sosyal hizmet literatürünü şekillendiren yani bu alanda kullanılan kaynaklara ve kaynakların yazarlarına bakıldığında klinik sosyal hizmetin psikiyatrik bir dokuyla iç içe geçmiş olduğu gözden kaçmamalı ve alanda çalışan meslek elemanları ve akademisyenlerin bu kaynaklara erişimi öncelemleri gerektiği düşünülmektedir.

Hazırlanmış olan çalışmalar pek çok ülkeden yazarlar tarafından gerçekleştirilmiş olmasına rağmen Amerika Birleşik Devletleri ve Kanada'nın bu ülkeler arasında öne çıkması klinik sosyal hizmet konularında çalışma veya araştırma yapmak isteyen kişilerin bu ülkelerden araştırmacılarla ya da kurumlarla iş birliği yapmasının çalışmalarına katkı/kolaylık sağlayabileceği değerlendirilmesinde bulunulmuştur.

Çalışmanın, Web of Science veri tabanı kullanılarak yapılmış olması veri kapsamının genelliği açısından önemli olsa da SCOPUS gibi uluslararası farklı veri tabanları ile ve daha özelde Türkiye için ULAKBİM TR Dizin veya YÖK Ulusal Tez Merkezi gibi veri tabanlarında çalışılması da gerekmektedir. Fakat henüz YÖKTEZ ve TR Dizin'in bibliyometrik çalışmaya uygun altyapıya sahip olmadığı da dile getirilmelidir.

6. Kaynakça

- Abram, J. (2015). *Donald Woods Winnicott*. <https://psychoanalysis.org.uk/donald-woods-winnicott> adresinden 12.10.2025 tarihinde erişilmiştir.
- Acar, İ. (2013). *Tek ebeveynli ailelerde psikolojik tepkiler ile psikolojik destek almanın klinik sosyal hizmet açısından analizi: Yalova örneği* (Tez No. 348875) [Yüksek Lisans Tezi, Yalova Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Akçay, S. (2021). Ruhsal hastalıklar ve sosyal hizmet. Ü. Aysan (Eds.), *Tıbbi Sosyal Hizmet El Kitabı* içinde (ss. 209-228). Grafiker.
- Aynacı, C. (2022). Sosyal sermayenin akademik yolculuğu: “YÖK-Tez” örneğinde bibliyometrik bir analiz. *PESA Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 8(1), 42–57.
- Aynacı, C. (2024). Sosyal hizmet alanında “evsiz” kavramını içeren araştırmaların VOSviewer ile bibliyometrik analizi. *İstanbul Üniversitesi Sosyoloji Dergisi*, 44(2), 935–967. <https://doi.org/10.26650/SJ.2024.44.2.0663>
- Bogo, M. (2015). Field education for clinical social work practice: Best practices and contemporary challenges. *Clinical Social Work Journal*, 43(1), 317–324. <https://doi.org/10.1007/s10615-015-0526-5>
- clarivate.com. (2025). *Web of science platform*. <https://clarivate.com/academia-government/scientific-and-academic-research/research-discovery-and-referencing/web-of-science/> adresinden 12.10.2025 tarihinde erişilmiştir.
- Cowger, C. D. (1994). Assessing client strengths: Clinical assessment for client empowerment. *Social Work*, 39(3), 262–268.
- Çalık Var, E., & Akın Altıncı, E. (2023). Klinik sosyal hizmet uygulamasında araştırma ve kanıt temelli uygulamalar. H. Karağaç, İ. İ. Ünlü & E. Çalık Var (Eds.), *Klinik sosyal hizmet: Tanım, kapsam ve yaklaşımlar* içinde (ss. 35–46). Nobel Akademik.

- Çevik, Z. (2021). Bibliyometrik araştırmalarda analiz tekniklerinin uygulaması: VOSviewer paket programı. O. Öztürk & G. Gürler (Eds.), *Bir literatür incelemesi aracı olarak bibliyometrik analiz* içinde (ss. 125–211). Nobel Bilimsel.
- Dorfman, R. A. (2022). *Klinik sosyal hizmet: Tanımı, uygulaması ve vizyonu*. Nika.
- Duru, S. (2024). Bibliometric analysis of social work in the COVID-19 pandemic. *International Social Work*, 0(0). <https://doi.org/10.1177/00208728241292648>
- Ellegaard, O. (2018). The application of bibliometric analysis: disciplinary and user aspects. *Scientometrics* 116, 181–202 <https://doi.org/10.1007/s11192-018-2765-z>
- Erdem, M. (2024). Klinik sosyal hizmete ilişkin kavram karışıklığı. *Journal of History School*, 68, 91-106. <http://dx.doi.org/10.29228/Joh.72708>
- Genç, Y., & Aynacı, C. (2022). Savaşın yıkamadıkları: Engelli göçmenler ve sosyal hizmet. D. Ustabası Gündüz (Eds.), *Göçmen refahı: Disiplinlerarası bakış* içinde (ss. 57–77). Eğitim.
- Global definition of the social work. (2014). Global definition of the social work profession. <https://www.ifsw.org/what-is-social-work/global-definition-of-social-work/> adresinden 12.10.2025 tarihinde erişilmiştir.
- Goldstein, E. G. (1996). What is clinical social work? Looking back to move ahead. *Clinical Social Work Journal*, 24(1), 89–104. <https://doi.org/10.1007/BF02189944>
- Gürler, G. (2021). Bibliyometrik araştırmalarda ilgili literatüre ilişkin veri setinin oluşturulma süreci. O. Öztürk & G. Gürler (Eds.), *Bir literatür incelemesi aracı olarak bibliyometrik analiz* içinde (ss. 53–66). Nobel Bilimsel.
- Notepad++. (n.d.). What is Notepad++. <https://notepad-plus-plus.org/>
- Karaağaç, H. (2023). Klinik sosyal hizmet uygulama standartları ve etik. H. Karaağaç, İ. İ. Ünlü, & E. Çalık Var (Eds.), *Klinik sosyal hizmet: Tanım, kapsam ve yaklaşımlar* içinde (ss. 21–33). Nobel Akademik.
- Karabulut, A. (2023). Klinik sosyal hizmet uygulamasında psikodinamik yaklaşımlar. İ. İ. Ünlü, H. Karaağaç, & E. Çalık Var (Eds.), *Klinik sosyal hizmet müdahalesi ve uygulama alanları* içinde (ss. 3-18). Nobel Akademik.
- Karadağ, F. (2023). Çocuk ve ergenlerle klinik sosyal hizmet. H. Karaağaç, İ. İ. Ünlü, & E. Çalık Var (Eds.), *Klinik sosyal hizmet: Tanım, kapsam ve yaklaşımlar* içinde (ss. 21–33). Nobel Akademik.
- Koç, A. (2021). Bibliyometrik araştırmalarda ilgili literatüre ilişkin veri setinin oluşturulması: WoS ve SCOPUS veri tabanları üzerinden uygulamalar. O. Öztürk & G. Gürler (Eds.), *Bir literatür incelemesi aracı olarak bibliyometrik analiz* içinde (ss. 67–94). Nobel Bilimsel.
- Kohut, H. (1977-2009). *The restoration of the self*. University of Chicago.
- Kurutkan, M. N. (2024). Bibliyometrik araştırmalarda topic arama stratejisinin handikapları ve potansiyel tehlikeleri. *Uluslararası İşletme Bilimi ve Uygulamaları Dergisi*, 4(2), 93-110.
- NASW. (2005). *Standards for clinical social work in social work practice*. <https://www.socialworkers.org/LinkClick.aspx?fileticket=Y0g4qdefLBE%3d&portalid=0> adresinden 12.10.2025 tarihinde erişilmiştir.

- NASW. (2025). *Clinical social work*. <https://www.socialworkers.org/Practice/Clinical-Social-Work> adresinden 12.10.2025 tarihinde erişilmiştir.
- Nişikli, A. (2022). *Heinz Kohut kimdir?* <https://www.monapsikoloji.com/heinz-kohut-kimdir/> adresinden 12.10.2025 tarihinde erişilmiştir.
- Orhan, U. (2021). Bibliyometrik araştırmalarda kullanılan paket programlar: Bir karşılaştırma. O. Öztürk & G. Gürler (Eds.), *Bir literatür incelemesi aracı olarak bibliyometrik analiz* içinde (ss. 111–123). Nobel Bilimsel.
- Oxhandler, H. K., Parrish, D. E., Torres, L. R., & Achenbaum, W. A. (2015). The integration of clients' religion and spirituality in social work practice: A national survey. *Social Work*, 60(3), 228–237. <https://doi.org/10.1093/sw/swv018>
- Öztürk, O. (2021). Bibliyometrik araştırmaların tasarımına ilişkin bir çerçeve. O. Öztürk & G. Gürler (Eds.), *Bir literatür incelemesi aracı olarak bibliyometrik analiz* içinde (ss. 33–50). Nobel Bilimsel.
- Öztürk, O., Kocaman, R., & Kanbach, D.K. How to design bibliometric research: an overview and a framework proposal. *Review of Managerial Science* 18, 3333–3361. <https://doi.org/10.1007/s11846-024-00738-0>
- Sanders, S. (2005). Is the glass half empty or half full? Reflections on strain and gain in caregivers of individuals with Alzheimer's disease. *Social Work in Health Care*, 40(3), 57–73. https://doi.org/10.1300/J010v40n03_04
- Sands, R., & Gellis, Z. D. (2023). *Klinik sosyal hizmet uygulaması: Kanıta dayalı-uygulamaya doğru*. Nika.
- Sheafor, B. W., & Horejsi, C. J. (2014). *Sosyal hizmet uygulaması: Temel teknikler ve ilkeler*. Nika.
- Simpson, G.A., Williams, J.C., & Segall, A.B. (2007). Social Work Education and Clinical Learning. *Clinical Social Work Journal* (35), 3–14. <https://doi.org/10.1007/s10615-006-0046-4>
- Stern, D. N. (1985). *The interpersonal world of the infant: A view from psychoanalysis and developmental psychology*. Routledge. <https://doi.org/10.4324/9780429482137>
- Şimşir, İ. (2021). Bibliyometri ve bibliyometrik analize ilişkin kavramsal çerçeve. O. Öztürk & G. Gürler (Eds.), *Bir literatür incelemesi aracı olarak bibliyometrik analiz* içinde (ss. 7–31). Nobel Bilimsel.
- Tauvon, L. (2005). A psychodramatist's view of Daniel Stern's latest book. *Counselling Psychology Quarterly*, 18(3), 227–235. <https://doi.org/10.1080/09515070500322484>
- Tıbbi Sosyal Hizmet Uygulama Yönergesi. (2011). T.C. Sağlık Bakanlığı (Sayı 7465). https://dosyasb.saglik.gov.tr/Eklenti/1349/0/img071372pdf.pdf?_tag1=D94710E002A9181618BF4A1608BC3862687AD553#page=2.00 adresinden 12.10.2025 tarihinde erişilmiştir.
- Toptaş Böcü, T., & Kalaycı Kıriloğlu, H. İ. (2021). Klinik sosyal hizmet (KSH) ve eğitimine ilişkin bir değerlendirme. *Tıbbi Sosyal Hizmet Dergisi*, (18), 179-193. <https://doi.org/10.46218/tshd.985508>
- Tuncay, T. (2022). Psikiyatrik sosyal hizmete giriş. A. İ. Çoban & S. A. Özden (Eds.), *Psikiyatrik sosyal hizmet* (2. baskı) içinde (ss. 3-17). Nobel Akademik

- Ünlü, İ. İ. (2023). Klinik sosyal hizmetin tarihçesi, tanımı ve kapsamı. H. Karağaç, İ. İ. Ünlü, & E. Çalık Var (Eds.), *Klinik sosyal hizmet: Tanım, kapsam ve yaklaşımlar* içinde (ss. 3–19). Nobel Akademik.
- van Eck, N. J., & Waltman, L. (2023). *VOSviewer manual*. Universiteit Leiden. https://www.vosviewer.com/documentation/Manual_VOSviewer_1.6.20.pdf adresinden 12.10.2025 tarihinde erişilmiştir.
- Zastrow, C. (2013). *Sosyal hizmete giriş*. Nika.
- Zubaroglu Yanardağ, M. (2016). *Çözüm odaklı kısa terapiye dayalı bireylerle sosyal hizmet müdahalesinin üniversite öğrencilerinin umutsuzluk ve stres düzeylerine etkisi* (Tez No. 433462) [Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Zubaroglu Yanardağ, M., & Özmete, E. (2017). Bir mesleki uygulama alanı olarak geçmişten geleceğe klinik sosyal hizmet. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 28(1), 203–225.